

CPI
CENTER RS ZA
POKLICNO
IZOBRAŽEVANJE

SISTEM KVALIFIKACIJ NA PODROČJU **DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI**

SISTEM KVALIFIKACIJ NA PODROČJU

DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI

SISTEM KVALIFIKACIJ NA PODROČJU DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI

Avtorja:
Boštjan Košorok
Kati Sekirnik

Urednici:
Majda Stopar
mag. Tanja Logar

Fotografije: Kati Sekirnik
Jezikovni pregled: Taia Int, d.o.o.
Oblikovanje: F2, d.o.o.
Založnik: Center RS za poklicno izobraževanje
Elektronska izdaja
Ljubljana, 2021

Publikacija je v elektronski obliki prosto dostopna na spletni strani Slovenskega ogrodka kvalifikacij
www.nok.si

Nosilec avtorskih pravic: Center RS za poklicno izobraževanje

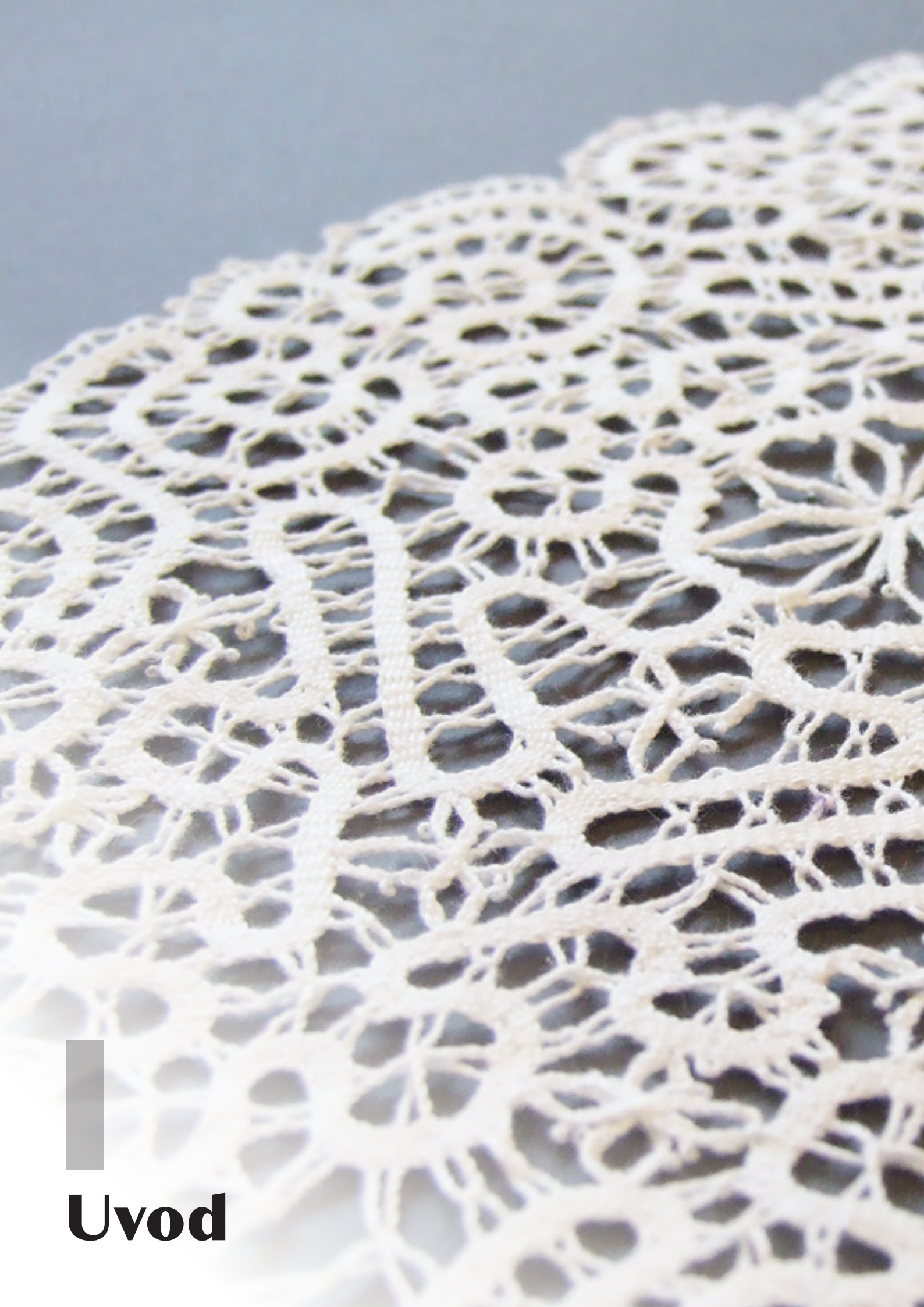
Publikacija je bila izdana v okviru projekta *Dvig kakovosti sistema vrednotenja neformalno in priložnostno pridobljenih znanj*, ki se izvaja v okviru Operativnega programa za izvajanje evropske kohezijske politike v obdobju 2014–2020, prednostne osi 10 »Znanje, spretnosti in vseživljenjsko učenje za boljšo zaposljivost«, prednostne naložbe 10.1 »Krepitev enake dostopnosti vseživljenjskega učenja za vse starostne skupine v formalnem, neformalnem in priložnostnem okolju, izpopolnjevanje znanja, spretnosti in kompetenc delovne sile ter spodbujanje prožnih možnosti učenja, vključno s poklicnim usmerjanjem in validiranjem pridobljenih kompetenc«, specifičnega cilja 2 »Izboljšanje kompetenc zaposlenih za zmanjšanje neskladij med usposobljenostjo in potrebami trga dela«.

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega socialnega sklada.

Publikacija je brezplačna.

Kazalo

I. UVOD	6
II. OPIS SISTEMOV KVALIFIKACIJ	8
1. OGRODJE KVALIFIKACIJ	9
1.1 Kvalifikacija	9
1.2 Evropsko ogrodje kvalifikacij (EOK)	9
1.3 Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK)	9
1.4 Register kvalifikacij SOK	10
2. VRSTE KVALIFIKACIJ	13
2.1 Izobrazba - pridobljena v sistemu formalnega stopenjskega izobraževanja in se izkazuje z javno listino o zaključenem izobraževanju	13
2.2 Poklicne kvalifikacije	16
2.2.1 Poklicna kvalifikacija - ki se izkazuje s certifikatom o pridobljeni NPK, izdanem v skladu s predpisi, ki urejajo NPK	16
2.2.2 Poklicne kvalifikacije - ki se izkazujejo z listino o zaključenem programu usposabljanja oziroma izpopolnjevanja, izdano v skladu s predpisi, ki urejajo poklicno, strokovno in visokošolsko izobraževanje	17
2.2.3 Dodatna kvalifikacija - ki se ureja na način in po postopku, določenem v Zakonu o SOK, ter se izkazuje s potrdilom, izdanim v skladu z omenjenim zakonom	17
3. POVEZANOST IZOBRAŽEVANJA IN TRGA DELA	18
III. OPIS PODROČJA IN KVALIFIKACIJ NA PODROČJU DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI	20
1. PREDSTAVITEV PODROČJA DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI – KAJ VSE JE ROKODELSTVO	21
1.1 Terminologija: Opredelitev osnovnih terminov – domača in umetnostna obrt, rokodelstvo, kulturne in kreativne industrije	21
1.2 Značilnosti načinov dela na področju rokodelstva	22
1.3 Kompleksnost rokodelstva, preplet in stičišče različnih področij	23
1.4 Izobraževanje	23
1.5 Organiziranost in razvojne usmeritve področja rokodelstva	25
1.5.1 Organiziranost in skrb glavnih deležnikov za razvoj področja	25
1.5.2 Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije (OZS) in njena Sekcija za domačo in umetnostno obrt (DUO)	25
1.5.3 Konzorcij rokodelskih centrov	26
1.5.4 Rokodelski centri / Centri domače in umetnostne obrti	27
1.5.5 Slovenski etnografski muzej – koordinator varovanja nesnovne kulturne dediščine	28
1.5.6 Center za kreativnost	29
1.5.7 Strokovna komisija za preverjanje rokodelskih izdelkov pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije	29
2. KVALIFIKACIJE NA PODROČJU DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI	32
2.1 Kvalifikacijska struktura na področju domače in umetnostne obrti	32
2.2 Opis kvalifikacij na področju domače in umetnostne obrti	33
2.3 Vpis v izobraževalne programe na področju domače in umetnostne obrti	55
2.4 Število podeljenih certifikatov za Nacionalne poklicne kvalifikacije na področju domače in umetnostne obrti	56
2.5 Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti v Sloveniji	58
IV. TRENDI IN RAZVOJNE MOŽNOSTI NA PODROČJU DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI	62
V. DODATEK	66
Viri in literatura	68
Pomen krajšav in kratic	68
Kazalo slik	69
Kazalo tabel	69
Kazalo grafov	70

Uvod

Vse hitrejši razvoj gospodarstva, predvsem razvoj novih tehnologij in storitev, vpliva na razvoj novih kvalifikacij. Z večanjem števila različnih vrst kvalifikacij se veča tudi potreba po zagotavljanju njihove transparentnosti in preglednosti celotnega sistema kvalifikacij.

Pričujočo publikacijo smo pripravili z namenom, da na enem mestu pregledno in celovito predstavimo nabor kvalifikacij s področja domače in umetnostne obrti ter prikažemo širšo sliko te panoge in položaja kvalifikacij v njej. Publikacija je namenjena različnim skupinam deležnikov, ki so na raznovrstne načine povezani z izbranim področjem: delodajalcem, zbornicam, sindikatom, izobraževalnim ustanovam, strokovnim institucijam, predstavnikom ministrstev in tudi širši zainteresirani javnosti.

V prvem delu publikacije so uvodoma pojasnjene temeljne ideje Evropskega in Slovenskega ogrodja kvalifikacij. V nadaljevanju so opisane vrste kvalifikacij ter orodja za zagotavljanje njihove kakovosti. Posebno pozornost smo posvetili pomenu povezovanja področja izobraževanja in trga dela.

Drugi del publikacije bralcu ponuja najprej opis domače in umetnostne obrti v Sloveniji in prikaz družbenih kazalnikov v panogi. Nato pregledno in celovito ter po ravneh Slovenskega ogrodja kvalifikacij predstavlja tudi posamezne kvalifikacije in podaja podatke o aktualnih dogajanjih v zvezi s kvalifikacijami. Prikazuje se gibanje vpisa v izobraževalne programe na področju domače in umetnostne obrti, stanje na področju izvajanja nacionalnih poklicnih kvalifikacij od 2015 do 2019 ter deleži delovnega aktivnega prebivalstva na področju domače in umetnostne obrti po posameznih kriterijih v letih 2014–2018.

V tretjem delu publikacije so nakazani trendi razvoja na področju domače in umetnostne obrti, pomen povezovanja institucij, javno raziskovalnih agencij in gospodarstva ter nujnost vzpostavljanja različnih oblik izobraževanja in ozaveščanja javnosti o perspektivah razvoja kulturne dediščine na vseh ravneh.

Poudariti velja, da se kvalifikacijske strukture in ostali podatki, ki v publikaciji opisujejo področje domače in umetnostne obrti (rokodelstva), nenehno spreminjajo in dopolnjujejo, zato odlikavajo trenutno stanje na področju domače in umetnostne obrti.

Opis sistemov kvalifikacij

1. OGRODJE KVALIFIKACIJ

1.1 Kvalifikacija

Kvalifikacija je rezultat procesa ocenjevanja in priznavanja pristojnega organa, ki odloči, da je posameznik dosegel učne izide v skladu z opredeljenimi standardi. Kvalifikacije pridobivamo v sistemu formalnega izobraževanja in izven njega. Izkazujejo se z javnimi listinami (potrdili, spričevali, diplomami, certifikati).

1.2 Evropsko ogrodje kvalifikacij (EOK)

Evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje (EOK) je skupno evropsko referenčno ogrodje, ki povezuje sisteme kvalifikacij različnih držav in deluje kot orodje za primerjavo kvalifikacij. Z EOK so kvalifikacije med različnimi sistemi in državami v Evropi lažje berljive in bolj razumljive. EOK ima dva glavna cilja: spodbujati mobilnost državljanov med državami in omogočati vseživljenjsko učenje. EOK je dostopen na portalu Learning Opportunities and Qualifications portal.

1.3 Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK)

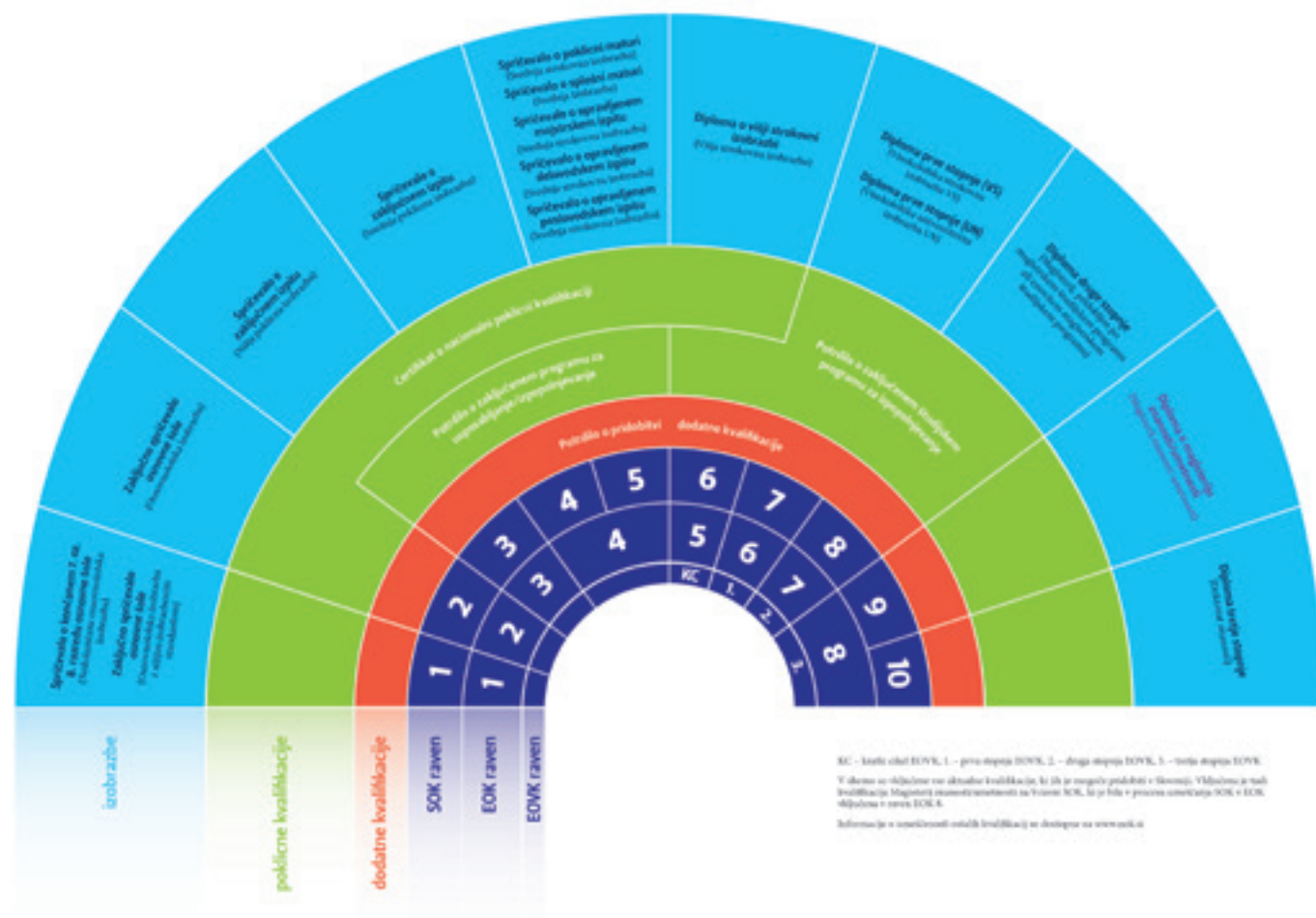
Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) je enotni sistem kvalifikacij v Republiki Sloveniji za razvrščanje kvalifikacij v ravni, glede na učne izide. Namen SOK je doseči transparentnost in prepoznavnost kvalifikacij v Sloveniji in EU, njegovi temeljni cilji pa so: podpreti vseživljenjsko učenje; povezati in uskladiti slovenske podsisteme kvalifikacij ter izboljšati preglednost, dostopnost in kakovost kvalifikacij glede na trg dela in civilno družbo. Podlaga za SOK je Zakon o Slovenskem ogrodju kvalifikacij (Ur. l. št. 104/2015), ki je začel veljati leta 2016.

Slovensko ogrodje kvalifikacij določa tri vrste kvalifikacij:

- **izobrazbo**, ki se izkazuje z javno listino o zaključenem izobraževanju,
- **poklicno kvalifikacijo**, ki se izkazuje s certifikatom o pridobljeni NPK, izdanem v skladu s predpisi, ki urejajo NPK, ali z drugo listino o zaključenem programu za usposabljanje oziroma izpopolnjevanje, izdano v skladu s predpisi, ki urejajo poklicno, strokovno in visokošolsko izobraževanje,
- **dodatno kvalifikacijo**, ki se ureja na način in po postopku, določenem v Zakonu o SOK, ter se izkazuje s potrdilom, izdanim v skladu z omenjenim zakonom, in je namenjena za dopolnjevanje usposobljenosti posameznika na doseženi ravni in na določenem strokovnem področju.

Kvalifikacije so v SOK razvrščene (slika 1) v deset referenčnih ravni, glede na učne izide. Deset ravni SOK se povezuje z osmimi ravni Evropskega ogrodja kvalifikacij (EOK) prek opisnikov ravni obeh ogrodij. Visokošolske kvalifikacije so uvrščene tudi v ravni Evropskega ogrodja visokošolskih kvalifikacij (EOVK).

Slika 1: Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) glede na učne izide določa deset referenčnih ravni

Vir: www.nok.si, 2021.

1.4 Register kvalifikacij SOK

Register kvalifikacij SOK (dostopen na www.nok.si) predstavlja javni informacijski sistem Slovenskega ogrodja kvalifikacij in omogoča vpogled v posamične kvalifikacije, ki jih je mogoče pridobiti v Sloveniji, in sicer: izobrazbe, poklicne kvalifikacije in dodatne kvalifikacije. Na ta način se povečuje transparentnost sistema kvalifikacij v državi, kar koristi zlasti naslednjim uporabnikom: udeležencem izobraževanja na vseh ravneh sistema, zaposlenim, delodajalcem, izobraževalnim institucijam, strokovnim komisijam, poklicnim svetovalcem in drugim. Kvalifikacije so v registru kvalifikacij SOK opisane v skladu z metodologijo SOK ter zakonskimi določili. Register kvalifikacij SOK je povezan tudi s portalom Learning Opportunities and Qualifications portal.

**QR koda
za dostop do
registra kvalifikacij**

Zaradi preglednejšega razlikovanja med aktualnimi, iztekajočimi se in preteklimi izobraževalnimi programi register kvalifikacij SOK prikazuje kvalifikacije v različnih barvah (Tabela 1):

- z modro so obarvane kvalifikacije, ki jih kandidati pridobivajo v aktualnih izobraževalnih programih;
- z zeleno so obarvane kvalifikacije, ki jih kandidati pridobivajo v iztekajočih se izobraževalnih programih (od sedme do desete ravni);
- z vijoličasto so obarvane kvalifikacije, ki so jih kandidati pridobili v preteklih izobraževalnih programih (od šeste do desete ravni).

Tabela 1: Kvalifikacije v Slovenskem ogrodju kvalifikacij (SOK) ter ravni Slovenskega ogrodja kvalifikacij v primerjavi z Evropskim ogrodjem kvalifikacij (EOK)

IZOBRAZBE	POKLICNE KVALIFIKACIJE	DODATNE KVALIFIKACIJE
	Raven SOK	Raven EOK
	1. raven	1. raven
Spričevalo o končanem 7. oziroma 8. razredu osnovne šole (nedokončana osnovnošolska izobrazba) Zaključno spričevalo osnovne šole! (osnovnošolska izobrazba z nižjim izobrazbenim standardom)		
	2. raven	2. raven
Zaključno spričevalo osnovne šole (osnovnošolska izobrazba)	Certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji (nacionalna poklicna kvalifikacija, raven 2)	Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije, raven 2
	3. raven	3. raven
Spričevalo o zaključnem izpitu (nižja poklicna izobrazba)	Certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji (nacionalna poklicna kvalifikacija, raven 3)	Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije, raven 3
	4. raven	4. raven
Spričevalo o zaključnem izpitu (srednja poklicna izobrazba)	Potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje in izpopolnjevanje, Certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji (nacionalna poklicna kvalifikacija, raven 4)	Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije, raven 4
	5. raven	5. raven
Spričevalo o poklicni maturi (srednja strokovna izobrazba) Spričevalo o opravljenem mojstrskem izpitu (srednja strokovna izobrazba) Spričevalo o opravljenem delovodskem izpitu (srednja strokovna izobrazba) Spričevalo o opravljenem poslovodskem izpitu (srednja strokovna izobrazba) Spričevalo o splošni maturi (srednja izobrazba)	Potrdilo o zaključenem programu za usposabljanje in izpopolnjevanje, Certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji (nacionalna poklicna kvalifikacija, raven 5)	Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije, raven 5
	6. raven	6. raven
Diploma o višji strokovni izobrazbi (višja strokovna izobrazba) ² Diploma o višji strokovni izobrazbi oziroma višješolski izobrazbi (višja strokovna izobrazba oziroma višješolska izobrazba) ³	Potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje, Certifikat o nacionalni poklicni kvalifikaciji (nacionalna poklicna kvalifikacija, raven 6)	Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije, raven 6
	7. raven	7. raven
Diploma prve stopnje (VS) (visokošolska strokovna izobrazba VS) ⁴ Diploma prve stopnje (UN) (visokošolska univerzitetna izobrazba UN) ⁵ Diploma o visokem strokovnem izobraževanju (visoka strokovna izobrazba) ⁶ Diploma o specializaciji (specializacija po višji strokovni izobrazbi oziroma višješolski izobrazbi) ⁷	Potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje	Potrdilo o pridobitvi dodatne kvalifikacije, raven 7
	8. raven	8. raven
Diploma druge stopnje (magisterij, pridobljen po magistrskem študijskem programu ali enovitem magistrskem študijskem programu) ⁸ Diploma o specializaciji (specializacija po visokošolski strokovni izobrazbi) ⁹ Diploma o univerzitetnem izobraževanju (univerzitetna izobrazba) ¹⁰ Diploma o visokošolskem izobraževanju (visoka strokovna izobrazba – ZUI) ¹¹	Potrdilo o zaključenem študijskem programu za izpopolnjevanje	
	9. raven	9. raven
Diploma o magisteriju znanosti (magisterij znanosti/umetnosti) ¹² Diploma o magisteriju znanosti (magisterij znanosti/umetnosti) ¹³ Diploma o specializaciji (specializacija po visoki univerzitetni izobrazbi) ¹⁴ Diploma o specializaciji (specializacija po visoki strokovni izobrazbi – ZUI) ¹⁵		
	10. raven	10. raven
Diploma tretje stopnje (doktorat znanosti) ¹⁶ Diploma o doktoratu znanosti (doktorat znanosti) ¹⁷ Diploma o doktoratu znanosti (doktorat) ¹⁸		

Vir: Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij (ZSOK)

- 1 V Republiki Sloveniji poznamo tudi »posebne programe vzgoje in izobraževanja«, v katere se vključujejo otroci in mladostniki z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem razvoju (npr. po Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami). Taki programi ne omogočajo pridobitve kvalifikacije, zato niso vključeni v SOK. Po zaključenem izobraževanju se mladostniki večinoma vključujejo v varstveno delovne centre.
 - 2 Pridobljena po letu 1996 v skladu z Zakonom o poklicnem in strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 12/96, 44/00, 86/04 – ZVSI in 79/06 – ZPSI-1) in po letu 2004 v skladu z Zakonom o višjem strokovnem izobraževanju (Uradni list RS, št. 86/04 in 100/13).
 - 3 Pridobljena do 30. 9. 2002 po Zakonu o usmerjenem izobraževanju (Uradni list RS, št. 11/80, 6/83, 25/89 in 35/89; v nadaljnjem besedilu: ZUI). ZUI navaja dikcijo »višja strokovna izobrazba«, na diplomah in v razpisih za vpis pa lahko opazimo, da se uporablja tudi izraz »višješolska izobrazba«, ki ni v skladu z ZUI.
 - 4 Pridobi se po letu 2004 v skladu z Zakonom o visokem šolstvu (Uradni list RS, 32/12 – uradno prečiščeno besedilo, 40/12 – ZUJF, 57/12 – ZPCP-2D, 109/12 in 85/14; v nadaljnjem besedilu: ZViS).
 - 5 Pridobi se po letu 2004 v skladu z ZViS.
 - 6 Pridobi se po letu 1994 v skladu z ZViS, vendar najdlje do izteka študijskega leta 2015/16.
 - 7 Pridobljena do 30. 9. 1997 v skladu z ZUI.
 - 8 Pridobi se po letu 2004 v skladu z ZViS.
 - 9 Pridobi se v skladu z ZViS, vendar najdlje do izteka študijskega leta 2015/16.
 - 10 Pridobi se po letu 1994 v skladu z ZViS, vendar najdlje do izteka študijskega leta 2015/16.
 - 11 Pridobljena v skladu z ZUI.
 - 12 Pridobi se v skladu z ZViS, vendar najdlje do izteka študijskega leta 2015/16.
 - 13 Pridobljena v skladu z ZUI.
 - 14 Pridobi se po letu 1994 v skladu z ZViS, vendar najdlje do izteka študijskega leta 2015/16. Ta kvalifikacija se glede na slovensko zakonodajo in v skladu z načelom najboljšega ujemanja umešča na deveto raven SOK, vendar pa glede na učne rezultate ne dosega zahtevnosti učnih rezultatov osme ravni EOK. Zato je ta kvalifikacija primerljiva z opisniki sedme ravni EOK.
 - 15 Pridobljena do 30. 9. 1997 v skladu z ZUI. Ta kvalifikacija se glede na slovensko zakonodajo in v skladu z načelom najboljšega ujemanja umešča na deveto raven SOK, vendar pa glede na učne rezultate ne dosega zahtevnosti učnih rezultatov osme ravni EOK. Zato je ta kvalifikacija primerljiva z opisniki sedme ravni EOK.
 - 16 Pridobi se po letu 2004 v skladu z ZViS.
 - 17 Pridobi se po letu 1994 v skladu z ZViS, vendar najdlje do izteka študijskega leta 2015/16.
 - 18 Pridobljena v skladu z ZUI.
-

2. VRSTE KVALIFIKACIJ

2.1 Izobrazba - pridobljena v sistemu formalnega stopenjskega izobraževanja in se izkazuje z javno listino o zaključenem izobraževanju

- osnovnošolsko izobraževanje,
- srednješolsko izobraževanje,
- višješolsko izobraževanje,
- visokošolsko izobraževanje,

Osnovnošolsko izobraževanje

Obvezno osnovnošolsko izobraževanje je v Sloveniji organizirano v okviru enotne devetletne osnovne šole, v katero so vključeni učenci od šestega do 15. leta starosti. V prvi razred se vpisujejo učenci, ki v letu vstopa v šolo dopolnijo šest let. Po uspešno zaključeni osnovni šoli učenci pridobijo zaključno spričevalo osnovne šole in lahko nadaljujejo s srednješolskim izobraževanjem. V kolikor učenci ne zaključijo celotnega programa osnovne šole, uspešno pa zaključijo najmanj sedmi razred, pridobijo potrdilo o izpolnjeni osnovnošolski obveznosti in lahko nadaljujejo z nižjim poklicnim izobraževanjem.

Srednješolsko izobraževanje

Po obveznem devetletnem osnovnošolskem izobraževanju sledi neobvezno srednješolsko izobraževanje. Traja od dve do pet let, vanj vstopajo generacije otrok, stare praviloma petnajst let. Srednješolsko izobraževanje se deli na:

- **splošno izobraževanje**, kamor spadajo različni štiriletni programi splošne in strokovne gimnazije (gimnazija in klasična gimnazija; tehniška, ekonomska in umetniška gimnazija različnih smeri) in enoletni maturitetni tečaj, ki se zaključijo s splošno maturo, ter
- **poklicno in strokovno izobraževanje**, kamor spadajo izobraževalni programi različnih vrst zahtevnosti, in sicer: programi nižjega (dve leti) ter srednjega poklicnega izobraževanja (tri leta), ki se zaključijo z zaključnim izpitom, ter srednjega strokovnega izobraževanja (štiri leta), poklicno-tehniškega izobraževanja (dve leti po končanem programu srednjega poklicnega izobraževanja) in poklicnega tečaja (eno leto), ki se prav tako zaključijo s poklicno maturo.

Srednje splošno izobraževanje

Srednje splošno (gimnazijsko) izobraževanje traja štiri leta in se konča s splošno maturo kot obliko zunanega preverjanja znanja. Uspešno končana gimnazija, ki se zaključi z maturo in pridobitvijo spričevala o splošni maturi, omogoča dijakom vpis v programe višjega in visokošolskega strokovnega ter univerzitetnega izobraževanja.

Dijaki v gimnazijah opravljajo maturo iz petih predmetov, od tega iz treh predmetov skupnega dela (materinščina, tuji jezik in matematika) in dveh predmetov izbirnega dela.

Srednje tehniško in strokovno izobraževanje

Srednje tehniško in strokovno izobraževanje praviloma traja štiri leta (lahko tudi pet). Namenjeno je učencem, ki so končali osnovno šolo ali izobraževalni program nižjega poklicnega izobraževanja. Gre za široko zasnovane programe z dvojno kvalifikacijo: kandidati si pridobijo poklicno kvalifikacijo in se pripravijo za nadaljnji študij v programih višjega in visokega strokovnega izobraževanja (pod dodatnimi pogoji tudi univerzitetnega). Izobraževanje se konča s poklicno matura, ki je sestavljena iz obveznih predmetov (materinščine in strokovnoteoretičnega predmeta) in izbirnih predmetov (tuji jezik ali matematika ter izdelek oziroma storitev z zagovorom). Po uspešno opravljeni poklicni maturi dijak pridobi spričevalo o poklicni maturi.

Srednje poklicno izobraževanje

V srednjem poklicnem izobraževanju se dijaki izobražujejo za širša poklicna področja. Programi so pretežno praktično naravnani, saj vključujejo minimalno 24 tednov praktičnega usposabljanja z delom. Praviloma trajajo tri leta (lahko tudi štiri leta). Vanje se lahko vpiše, kdor je končal osnovno šolo ali izobraževalni program nižjega poklicnega izobraževanja. Izobraževanje se zaključi z zaključnim izpitom, ki obsega pisni in ustni izpit iz materinščine in izdelek oziroma storitev z zagovorom. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu dijak pridobi spričevalo o zaključnem izpitu in lahko nadaljuje izobraževanje po dveletnem izobraževalnem programu v poklicno-tehniškem izobraževanju ali se zaposli.

Poklicno-tehniško izobraževanje

Poklicno-tehniško izobraževanje je oblikovano kot nadgradnja srednjega poklicnega izobraževanja in omogoča dijakom, ki so uspešno končali srednje poklicno izobraževanje, da dosežejo srednjo strokovno izobrazbo, ki je po stopnji izobrazbe enakovredna štiriletnemu strokovnemu oziroma tehniškemu izobraževanju. Hkrati dijakom omogoča pridobitev poklica na višji kvalifikacijski ravni. Traja dve leti. Izobraževanje se konča s poklicno matura. Po uspešno opravljeni poklicni maturi dijak pridobi spričevalo o poklicni maturi.

Nižje poklicno izobraževanje

Nižje poklicno izobraževanje, ki tipično traja dve leti, je namenjeno učencem, ki so izpolnili osnovnošolsko obveznost in končali najmanj sedem razredov devetletne osnovne šole oziroma so končali osnovno šolo po prilagojenem izobraževalnem programu. V strokovnih modulih je poudarek na praktičnem pouku, ki je podkrepljen s strokovno-teoretičnimi vsebinami. Ob zaključku izobraževanja mora dijak opraviti zaključni izpit. Po uspešno opravljenem zaključnem izpitu dijak pridobi spričevalo o zaključnem izpitu. S tem je usposobljen za opravljanje manj zahtevnih poklicev, hkrati pa lahko nadaljuje izobraževanje v programih srednjega poklicnega izobraževanja.

Poklicni tečaj

Poklicni tečaj traja eno leto in je namenjen dijakom, ki so uspešno končali štiri letnike gimnazije ali strokovne šole (brez mature). Zato so dijakom priznani splošnoizobraževalni predmeti iz predhodnega izobraževanja in imajo v programu le strokovne module s praktičnim usposabljanjem z delom. Poklicni tečaj je druga pot do naziva strokovne izobrazbe, za katerega obstaja tudi štiriletni program srednjega strokovnega ali tehniškega izobraževanja.

Maturitetni tečaj

Maturitetni tečaj traja eno leto in je namenjen pripravi na matura za tiste dijake, ki niso obiskovali gimnazije, in osebe, starejše od 21 let, ki želijo opravljati matura. Po končanem maturitetnem tečaju kandidati opravljajo enako matura kot dijaki v gimnazijah.

Mojstrski, delovodski ali poslovodski izpit

Mojstrski, delovodski ali poslovodski izpiti so namenjeni kandidatom s končano srednjo poklicno šolo in z najmanj tremi leti ustreznih delovnih izkušenj. Izpit je sestavljen iz štirih delov: praktičnega dela, strokovno-teoretičnega dela, poslovodno-ekonomskega dela ter pedagoško-andragoškega dela. Z opravljenim mojstrskim, delovodskim ali poslovodskim izpitom, s katerim se preverja usposobljenost kandidata za samostojno vodenje obratovalnice, za mojstrsko opravljanje poklica in za praktično usposabljanje dijakov, si kandidat pridobi spričevalo o opravljenem mojstrskem, delovodskem ali poslovodskem izpitu ter srednjo strokovno izobrazbo. Na podlagi opravljenih izpitov iz splošnoizobraževalnih predmetov poklicne mature lahko kandidat nadaljuje izobraževanje na višjih in visokih strokovnih šolah.

Visokošolsko in višje strokovno izobraževanje

Med pomembnejšimi temeljnimi cilji visokošolskega in višjega strokovnega izobraževanja so predvsem kakovost, zaposljivost in mobilnost v Evropi in svetu, pravičen dostop, raznovrstnost institucij in študijskih programov.

Višješolsko izobraževanje

Višješolsko izobraževanje v Sloveniji je namenjeno študentom, ki so končali poklicno ali splošno matura, pa tudi kandidatom z opravljenim mojstrskim, delovodskim ali poslovodskim izpitom, ki imajo tri leta delovnih izkušenj ter opravljen preizkus znanja iz splošnoizobraževalnih predmetov v obsegu, ki je določen za poklicno matura v srednjem strokovnem izobraževanju. Praktično naravnani programi trajajo dve leti in zaobsegajo 20-tedensko praktično usposabljanje v podjetjih. Študentom omogočajo pridobitev poklicnih kompetenc v skladu s poklicnimi standardi.

Visokošolsko izobraževanje

Visokošolsko izobraževanje je organizirano na treh »bolonjskih« stopnjah. V okviru prve stopnje se izvajata visokošolski strokovni in univerzitetni študij oziroma dodiplomski študij, na drugi stopnji magistrski (stopenjski ali enovit) in na tretji doktorski študij. Študijski programi se izvajajo kot redni ali izredni študij ali študij na daljavo. Študijski programi za pridobitev izobrazbe trajajo od dveh do šest let. Študijske obveznosti po programih so ovrednotene s kreditnimi točkami. V letniku študija si je mogoče pridobiti 60 KT, pri čemer 1 KT pomeni 25–30 ur študentovega dela oziroma 1.500–1.800 ur na leto. Kreditni sistem študija (ECTS) je obvezen od leta 2002 naprej.

Študijski programi za pridobitev izobrazbe pred uvedbo bolonjskih študijskih programov:

a) dodiplomski:

- za pridobitev visoke strokovne izobrazbe (diploma o visokem strokovnem izobraževanju),
- za pridobitev univerzitetne izobrazbe (diploma o univerzitetnem izobraževanju);

b) podiplomski:

- za pridobitev specializacije (diploma o specializaciji),
- za pridobitev magisterija (diploma o magisteriju znanosti),
- za pridobitev doktorata znanosti (diploma o doktoratu znanosti).

Študijski programi za pridobitev izobrazbe po uvedbi bolonjskih študijskih programov:

a) prva stopnja

- visokošolski strokovni študijski programi (diploma o izobraževanju prve stopnje VS),
- univerzitetni študijski programi (diploma o izobraževanju prve stopnje UN);

b) druga stopnja

- magistrski študijski programi (diploma o strokovnem magisteriju),
- enoviti magistrski študijski programi (diploma o strokovnem magisteriju);

c) tretja stopnja

- doktorski študijski programi (diploma o doktoratu znanosti).

Programi na posameznih ravneh se izvajajo tudi po javno veljavnem programu osnovne šole za odrasle ter kot izredno izobraževanje in izredni študij po javno veljavnih programih poklicnega, strokovnega, gimnazijskega, višje strokovnega, višješolskega in visokošolskega izobraževanja. Pogoje za vključitev v te programe, njihov potek, ustrezno prilagajanje in dokončanje, določajo posamezni področni zakoni, za vsako raven izobraževanja posebej.

Zagotavljanje kakovosti v izobraževalnem sistemu

Kakovost sistema izobraževanja je bistveno odvisna od vzpostavljenih in kakovostnih akreditacijskih postopkov in sistemov zagotavljanja kakovosti. V Sloveniji akreditacijski postopki in sistemi zagotavljanja kakovosti tvorijo celovito skrb za kakovost izobraževalnega sistema ter kakovost njegovih učinkov. Zagotavljanje kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja v Sloveniji je vpeto v mednarodni prostor, prek evropske mreže zagotavljanja kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (EQAVET). Za zagotavljanje kakovosti v visokošolskem izobraževanju je v Republiki Sloveniji zadolžena Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu (NAKVIS), ki izvaja akreditacijske postopke in evalvacije študijskih programov.

2.2 Poklicne kvalifikacije

2.2.1 Poklicna kvalifikacija - ki se izkazuje s certifikatom o pridobljeni NPK, izdanem v skladu s predpisi, ki urejajo NPK

Temeljni namen sistema nacionalnih poklicnih kvalifikacij (sistem NPK) je, da se lahko posameznikom formalno priznajo znanja in spretnosti, ne glede na načine oziroma učna okolja, kjer so bile pridobljene. Sistem NPK omogoča pridobitev javno veljavnih listin (certifikata o NPK) v skladu z evropskimi priporočili o vrednotenju neformalnega in priložnostnega učenja in ga je v naš prostor uvedel Zakon o nacionalnih poklicnih kvalifikacijah, ki je bil sprejet leta 2000.

Nacionalna poklicna kvalifikacija je formalno priznana strokovna usposobljenost za opravljanje poklica na določeni ravni zahtevnosti, ki temelji na nacionalno sprejetem poklicnem standardu. S sistemom NPK preverjamo in potrjujemo neformalno in priložnostno pridobljena znanja in spretnosti, ki jih je posameznik pridobil z delovnimi izkušnjami, prostovoljskim delom, pristočasnimi aktivnostmi, udeležbo v neformalnih programih izobraževanja oziroma usposabljanja, samoučenjem ipd.

Sistem NPK je namenjen le odraslim osebam, starim nad 18 let, izjemoma mlajšim osebam, če jim je prenehal status dijaka ali vajenca in imajo ustrezne delovne izkušnje. Prednost sistema NPK je v njegovi fleksibilnosti, saj omogoča hitro odzivnost na potrebe trga dela. Možnost potrjevanja predhodno pridobljenih znanj pozitivno vpliva na odpravljanje razlik med povpraševanjem in ponudbo na trgu dela.

Zagotavljanje kakovosti v sistemu NPK

Sistem NPK temelji na vnaprej predpisanih postopkih preverjanja in potrjevanja neformalno pridobljenih znanj, kar zagotavlja sistemu njegovo objektivnost in kakovost. Zagotovljena je akreditacija NPK na pristojnem strokovnem svetu. Vsak kandidat, ki pristopi k preverjanju in potrjevanju NPK, ima zagotovljeno svetovanje. Postopek preverjanja in potrjevanja NPK izvajajo izvajalci, ki so vpisani v register izvajalcev pri RIC. Izvajalci v sistemu NPK morajo za vpis v register izvajalcev izpolnjevati materialne pogoje, predpisane v katalogu strokovnih znanj in spretnosti za NPK. Poleg navedenega se redno revidira NPK ter ob reviziji prav tako preveri izvajalca. Ocenjevalci morajo za pridobitev licence izpolnjevati kadrovske pogoje, navedene v katalogu strokovnih znanj in spretnosti za NPK, ter opraviti usposabljanje. Ocenjevalci podaljšujejo licenco vsakih pet let, Državni izpitni center pa skrbi za sprotno spremljavo dela članov komisij na preverjanjih NPK. V sistemu nacionalnih poklicnih kvalifikacij Center RS za poklicno izobraževanje izvaja evalvacijo sistema NPK.

2.2.2 Poklicne kvalifikacije - ki se izkazujejo z listino o zaključenem programu usposabljanja oziroma izpopolnjevanja, izdano v skladu s predpisi, ki urejajo poklicno, strokovno in visokošolsko izobraževanje

Kvalifikacije, pridobljene po programih izpopolnjevanja in usposabljanja

Ena od vrst poklicnih kvalifikacij so kvalifikacije, pridobljene po programih izpopolnjevanja in usposabljanja, ki jih opredeljujeta Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI – 1A, Ur. l. RS št. 68/17) ter Zakon o višjem strokovnem izobraževanju (ZVSI, Ur. l. RS št. 86/04 in 100/13).

Študijski programi za izpopolnjevanje in usposabljanje so namenjeni predvsem izpopolnjevanju, dopolnjevanju, posodabljanju in poglobljanju znanja na ravni srednjega in višjega strokovnega izobraževanja, v skladu z zahtevami delovnih mest. Gre za nadaljevanje in nadgradnjo že uveljavljenih oblik nadaljnega usposabljanja delavcev za potrebe podjetij in konkretnih delovnih mest, zapolnjujejo pa tudi vrzel v ponudbi usposabljanja predvsem za delavce, ki so zaposleni v manjših podjetjih. Programi izpopolnjevanja in usposabljanja pripomorejo k razvoju poklicno specifičnih kompetenc posameznikov ter s tem prispevajo k učinkovitejšemu usklajevanju med povpraševanjem in ponudbo po spretnostih in znanjih na trgu delovne sile. Usmerjenost na potrebe podjetij in delovnih mest je osnovno vodilo pri razvoju teh programov.

Zagotavljanje kakovosti v programih izpopolnjevanja in usposabljanja se uresničuje prek izvajanja predpisanih akreditacijskih postopkov pri pristojnih strokovnih svetih. Prav tako se zagotavljanje kakovosti spremlja v okviru kriterijev evropske mreže zagotavljanja kakovosti poklicnega in strokovnega izobraževanja in usposabljanja (EQAVET).

Kvalifikacije, pridobljene po študijskih programih izpopolnjevanja

Ena izmed vrst poklicnih kvalifikacij so tudi kvalifikacije, pridobljene po študijskih programih izpopolnjevanja. Študijski programi za izpopolnjevanje so v skladu z Zakonom o visokem šolstvu (ZVIS, Ur. l. RS št. 65/17, 33. člen) ena od oblik vseživljenjskega učenja in so namenjeni predvsem za izpopolnjevanje, dopolnjevanje, poglobljanje in posodabljanje znanja.

Zagotavljanje kakovosti za študijske programe izpopolnjevanja se uresničuje prek izvajanja predpisanih akreditacijskih postopkov na Nacionalni agenciji za kakovost v visokem šolstvu ter evalvacij posameznih študijskih programov.

2.2.3 Dodatna kvalifikacija - ki se ureja na način in po postopku, določenem v Zakonu o SOK, ter se izkazuje s potrdilom, izdanim v skladu z omenjenim zakonom

Dodatna kvalifikacija je v skladu z zakonom SOK (ZSOK, Ur. l. št. 104/2015) kvalifikacija, ki dopolnjuje usposobljenost posameznika na doseženi ravni in na določenem strokovnem področju ter je vezana na potrebe trga dela. Dodatne kvalifikacije so ena od vrst kvalifikacij, ki omogoča pridobitev javne listine – Potrdila o pridobitvi dodatne kvalifikacije.

Vlogo za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK lahko vloži delodajalec, skupina delodajalcev ali Zavod RS za zaposlovanje na posebnem obrazcu, ki vključuje: osnovne podatke o kvalifikaciji, standard dodatne kvalifikacije, program usposabljanja, opis zagotavljanja kakovosti, potrebe na trgu dela, reference predlagatelja.

Zagotavljanje kakovosti pri umeščanju dodatnih kvalifikacij

V skladu z zakonom SOK (ZSOK, Ur. l. št. 104/2015) Center RS za poklicno izobraževanje strokovno oceni popolno vlogo za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK in pripravi mnenje o ustreznosti vloge in programa usposabljanja. Strokovna komisija NKT SOK-EOK na podlagi pozitivnega mnenja Centra RS za poklicno izobraževanje sprejme odločitev glede vloge o umestitvi dodatne kvalifikacije v SOK in pripravi predlog za umestitev dodatne kvalifikacije v SOK. Dodatno kvalifikacijo na podlagi predloga strokovne komisije v Slovenijo ogrodi kvalifikacij umesti minister, pristojen za delo. Nadzor nad izvajanjem programa usposabljanja za pridobitev dodatne kvalifikacije izvaja ministrstvo, pristojno za šolstvo.

3. POVEZANOST IZOBRAŽEVANJA IN TRGA DELA

Področji izobraževanja in trga dela se morata zaradi hitrih razvojnih sprememb nenehno povezovati in vzajemno iskati skupne rešitve. Pri tem se na različne načine povezujejo izobraževalne institucije, podjetja in ostali socialni partnerji z namenom nenehnega izboljševanja kakovosti različnih sistemov pridobivanja kvalifikacij.

V Sloveniji je na področju srednješolskega in višješolskega izobraževanja poklicni standard povezovalni člen med sfero gospodarstva in izobraževanja. Šele vzpostavitev poklicnega standarda pred leti je omogočila, da se je gospodarska sfera začela aktivno vključevati v proces njegove priprave in tako neposredno vplivati na vsebine izobraževalnih programov.

Postopek priprave poklicnih standardov in njihove revizije poteka po načelih socialnega dialoga, pri čemer Center RS za poklicno izobraževanje sistematično vključuje vse ključne partnerje na nacionalni ravni. Posebno pomembno je sodelovanje najnaprednejših subjektov s področja industrije, obrti in storitev za zgodnje odkrivanje potreb po novih kvalifikacijah. Načelo transparentnosti se upošteva kot temeljno načelo pri razvoju poklicnih standardov, ki so podlaga za pripravo izobraževalnih programov in tudi katalogov za NPK v sistemu certificiranja. Poklicni standard je torej povezovalni člen poklicnega izobraževanja in sistema certificiranja NPK.

Poklicni standard določa vsebino poklicne kvalifikacije na določeni ravni in opredeljuje potrebna znanja, spretnosti in kompetence, ki so posamezniku potrebni, da opravlja določen poklic. Pri tem je potrebno poudariti, da so poleg poklicnih pomembne tudi ključne kompetence, saj zagotavljajo posameznikovo profesionalno rast, pa tudi sposobnost opravljanja različnih vlog v družbi. V okviru Centra RS za poklicno izobraževanje je bila pripravljena analiza ključnih kompetenc in predlog posodobljenega nabora ključnih kompetenc, ki se vključujejo v poklicne standarde. Pri pripravi nabora ključnih kompetenc so bile upoštevane tako potrebe trga dela kot tudi evropska priporočila na tem področju (Marentič, 2015).

Na področju visokega šolstva je bila v letu 2011 sprejeta Resolucija o Nacionalnem programu visokega šolstva 2011–2020 (ReNPVŠ11-20, Ur.l. RS št. 41/11). Ta, med drugim, opredeljuje cilje in ukrepe slovenskega visokošolskega prostora, ki se nanašajo na vzpostavitev kakovostnega, raznolikega in odzivnega visokošolskega prostora do leta 2020.

Peti ukrep Resolucije izpostavlja izboljšanje sodelovanja visokošolskih institucij z gospodarstvom in negospodarstvom ter tako postavlja temelje visokošolskim institucijam za boljše sodelovanje z družbenim okoljem in uspešnejši prenos znanja iz visokošolskih institucij v gospodarstvo in negospodarstvo. V okviru ukrepa so predvidene spodbude pri raziskovalnih in inovativnih projektih med gospodarstvom in negospodarstvom ter aktivno sodelovanje delodajalcev pri oblikovanju študijskih programov, kar posledično vpliva na hitrejše odzivanje na družbena in gospodarska pričakovanja. Visokošolske institucije se morajo ob avtonomnem razvoju kakovostnih akademskih standardov za študijske programe hkrati odzivati tudi na družbena in gospodarska pričakovanja. Ob tem morajo preučiti družbene potrebe po določenih študijskih programih, poklicnih profilih in analizirati, ali so pridobljene kompetence diplomantov primerne za zaposljivost in za razvoj posameznika v smislu aktivnega državljanstva in osebne rasti.

**Opis področja
in kvalifikacij na
področju domače
in umetnostne obrti**

1. PREDSTAVITEV • PODROČJA DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI – KAJ VSE JE ROKODELSTVO

1.1 Terminologija: Opredelitev osnovnih terminov – domača in umetnostna obrt, rokodelstvo, kulturne in kreativne industrije

Področje rokodelstva in dejavnosti, ki jih to področje zajema, je izjemno razvejano in raznoliko, predvsem pa se stalno spreminja. Ta kompleksnost se odraža že pri sami terminologiji, saj se za omenjeno področje uporabljajo različni termini, ki se pojavljajo oziroma so dediščina preteklih obdobj.

Dolgoletni raziskovalec rokodelstva prof. dr. Janez Bogataj razlaga, da je v sedemdesetih letih 20. stoletja takrat veljaven izraz rokodelstvo nadomestil izraz domače in umetne obrti. Tega so v osemdesetih nadomestili z ustrežnejšim izrazom »umetnostne obrti«. Čeprav se v današnjem času termin rokodelstvo ponovno uporablja, je prejšnji še vedno prisoten. Domače in umetnostne obrti je zastarel izraz in kot opozarja Bogataj tudi neprimerljiv s tujimi termini, ki označujejo to področje (npr. angleško: Arts and Crafts, Handicrafts, Design-led Art and Craft; nemško Kunsthandwerk, Handwerk). V slovenskem jeziku ima tako termin domače in umetnostne obrti nekoliko negativnih, zastarelih prizvokov (Bogataj 2014: 40, 41) in se nanaša na neko preteklo obdobje, ki ga že dolgo ni več. Danes besedi rokodelstvo in rokodelstvo ponovno pridobivata pozitiven, žlahten pomen in nosita ustvarjalni naboj ter razvojni potencial. Termina označujeta posameznika, skupnost ali dejavnost, ki raziskuje, načrtuje in ustvarja različne predmete s svojimi rokami. Rokodelstvo zajema področje ustvarjalnega procesa, od najbolj preprostih tehnoloških postopkov do tistih najbolj zahtevnih, dolgotrajnih in avtorskih, tudi umetniških rešitev (Bogataj 2014: 41). V kontekstu globalnih trendov se v zadnjih letih tudi pri nas vse bolj uveljavlja termin kreativne in kulturne industrije, ki zajema izjemno širok segment kulturnih in ustvarjalnih dejavnosti. »Kulturni in kreativni sektor pomeni vse sektorje, katerih dejavnosti temeljijo na kulturnih vrednotah in/ali umetniških in drugih ustvarjalnih izražanjih, ne glede na to, ali so te dejavnosti tržno ali netržno usmerjene, katera vrsta strukture jih izvaja in kako se ta struktura financira. Te dejavnosti vključujejo razvoj, ustvarjanje, produkcijo, razširjanje ter ohranjanje dobrin in storitev, ki vsebujejo kulturna, umetniška ali druga ustvarjalna izražanja, ter povezane dejavnosti, kot sta izobraževanje ali upravljanje« (Predan, ur 2020: 13). Osrednja institucija, ki se s sektorjem kulturnih in kreativnih industrij ukvarja v Sloveniji je Center za kreativnost, in ki deluje v okviru Muzeja za arhitekturo in oblikovanje, na podlagi mednarodnih definicij v sektor uvršča arhitekturo, oglaševanje, oblikovanje in vizualne umetnosti, kulturno dediščino, arhivsko dejavnost in knjižnično dejavnost, knjigo, kulturno-umetnostno vzgojo, glasbene umetnosti, uprizoritvene in intermedijske umetnosti, medije, programsko

opremo in igre, film in avdiovizualno dejavnost, kulturni turizem in drugo umetniško ustvarjanje (Predan, ur 2020: 13). S to opredelitvijo so del tega sektorja tudi rokodelstvo in rokodelci.

Ko govorimo o rokodelcih in rokodelkah, ne govorimo o ljubiteljski dejavnosti, ampak o posameznikih, ki pri svojem delu sledijo tehnološki dovršenosti in visoki estetski vrednosti izdelkov. Hkrati pa jim rokodelstvo predstavlja polno ali vsaj delno zaposlitev. Rokodelski izdelki nosijo predvsem funkcionalno vrednost, ki se prepleta z estetsko vrednostjo. Razumeti jih je potrebno skozi prostor in čas, v katerem so nastali, saj se ti v funkciji človeka in njegovega trenutnega življenjskega sloga nenehno spreminjajo. V tem kontekstu rokodelski izdelki v sebi nosijo skupek značilnosti okolja, v katerem nastajajo – od lokalnih gradiv, načina življenja, šeg in navad skupnosti itn., hkrati pa kažejo na vpetost lokalnih skupnosti v globalne tokove, spreminjanje teh navad, načina življenja in novih življenjskih praks, ki nastajajo.

Janez Bogataj govori o štirih glavnih skupinah rokodelskih dejavnosti. Za prvo skupino je značilno nadaljevanje zgodovinskega spomina s prenosom in ohranjanjem bogatih znanj, veščin, spretnosti in tehnologij naših prednikov. Za drugo je značilno repliciranje in neposredno ponavljanje rokodelskih izdelkov. Tretja skupina na novo interpretira tradicionalne izdelke in zgodovinski spomin. Rokodelci tako na temeljih tradicije iščejo nove oblikovne, funkcionalne in tehnološke rešitve, ki se odražajo v njihovih izdelkih in načinih izdelave. Za četrto skupino pa je značilna nova sodobna ustvarjalnost, ki se od dediščine odmika in svoj izraz išče v popolnoma novih ustvarjalnih pristopih (Bogataj 2014: 43). V zadnjem obdobju se predvsem nove generacije rokodelcev ukvarjajo s prepletanjem tradicionalnih načinov izdelave, uporabo tradicionalnih gradiv in materialov s sodobnimi oblikovalskimi pristopi ter inovativnostjo, ki odgovarja potrebam sodobnega načina življenja.

1.2 Značilnosti načinov dela na področju rokodelstva

Tako kot je kompleksno že samo področje rokodelstva, je kompleksen tudi način dela rokodelca oziroma rokodelke, saj gre za obsežen nabor nalog posameznega izdelovalca. Celoten proces se začne pri idejni zasnovi izdelka, ki se realizira skozi celoten proces izdelave, nadaljuje pa s postprodukcijo ali distribucijo izdelkov. Vse pomembnejša sta promocija in trženje, upravljanje družabnih omrežij ter komunikacija s strankami, skrb za celostno podobo in administrativno vodenje podjetja. Vseskozi pa gre za iskanje ravnotežja med funkcionalno in estetsko vrednostjo izdelka, ki je tržno zanimiv. Celoten proces razvoja in izdelave izdelka rokodelcu omogoča popoln nadzor nad materialom in končno obliko izdelka, trženjski in administrativni del upravljanja s podjetjem pa velikemu številu rokodelcev predstavlja izziv in (pre)velik del njihovega delovnika.

Zaradi svoje narave dela rokodelstvo težko konkurira drugim gospodarskim panogam in industriji. S ciljem skupnega nastopa na trgu, doseganja določenih ugodnosti in spodbud za razvoj dejavnosti se obrtniki od nekdaj povezujejo. Že v 14. stoletju so se predvsem mestni obrtniki panožno povezovali v združenja in cehe s ciljem zaščitenja tržnih koristi, nadzora kakovosti, izobraževanja, strokovnosti obrtnikov in medsebojne podpore članov (Bogataj 1989: 7). Povezovanje je izjemnega pomena tudi danes, ko se združujejo skozi že vzpostavljene institucije (Sekcija za domačo in umetnostno obrt pri Obrtno podjetniški zbornici Slovenije, rokodelske centre oziroma centre za domačo in umetnostno obrt) ali pa se pojavljajo nove pobude za povezovanje v društvih, zavodih, zadrugah in drugih formalnih ali neformalnih povezovalnih oblikah. Tudi danes ima povezovanje predvsem strokovne in ekonomske prednosti – vzpostavlja medsebojno podporo rokodelcem in rokodelkam, izmenjavo znanj in izkušenj, omogoča boljšo prepoznavnost in razvoj področja rokodelstva kot gospodarske panoge.

Rokodelstvo je izjemno ustvarjalno in razgibano področje, rokodelci pa izhajajo predvsem iz svoje notranje potrebe po ustvarjanju, izražanju ter gojijo izjemno intimen odnos do svojega dela. Rokodelstvo pomeni poseben odnos do dela, materiala in uporabe orodja. Nenehno učenje, raziskovanje in izpolnjevanje posameznih veščin in sposobnosti ter iskanje svojega unikatnega izraznega sloga v veliki meri definira (mojstre) rokodelce. Celoten ustvarjalni proces daje posamezniku moč in avtonomnost, da lahko nadzoruje celoten projekt oziroma objekt od začetka do konca izdelave. Ustvarja pomembno mesto za posameznika ustvarjalca / izdelovalca v celotnem proizvodnem procesu, ki je sicer v današnjem času v večini brezoseben in razčlovečen (Marchand 2019: 0:47 – 2:44). Izjemnega pomena je povezava rokodelčevega intelekta, rok in notranje motivacije za ustvarjanje in delovanje. Prostori, kjer rokodelski izdelki nastajajo, so prav tako raznoliki. Najpogostejše rokodelci in rokodelke ustvarjajo v svojih rokodelskih delavnicah in ateljejih. Ustvarjajo tudi v oblikovalskih ateljejih, delovnih prostorih v rokodelskih centrih, prostorih so-dela oziroma co-working centrih, pa tudi doma, v improvizirano urejenih delovnih prostorih. Nekateri rokodelci pa za svoje ustvarjanje niso omejeni na določen prostor, zato lahko rečemo, da ustvarjajo v »premičnih rokodelskih delavnicah«. Urejenost in oprema posameznih prostorov je odvisna od same rokodelske panoge (npr. kovaška delavnica se očitno razlikuje od delavnice klekljarice ...), njenih zahtev po tehnoloških postopih in orodjih, pa tudi od posameznikovih ekonomskih in prostorskih zmožnosti.

1.3 Kompleksnost rokodelstva, preplet in stičišče različnih področij

Področje rokodelstva sega in prepleta področja (ne)snovne kulturne dediščine, izobraževanja, ekonomije in gospodarstva, finančno-davčno področje, zajema trajnosten odnos do okolja, krepitev identitete in socialne povezanosti lokalnih skupnosti, se povezuje s turizmom itn.

Čeprav je rokodelstvo nadvse specifično področje, pa zanj in nosilce rokodelskih znanj še vedno ni urejene ustrezne zakonodaje in prisotnih neposrednih (finančnih) spodbud za razvoj področja. Rokodelci in rokodelke svoje dejavnosti formalizirajo skozi različne vzpostavljene oblike dela. Najpogostejša oblika dela so samostojna podjetja ter registracija med samozaposlene v kulturi. Tako si tudi rokodelci delijo usodo prekarizacije skupaj z večino ostalih kulturnikov in delavcev v kulturi. Pogosta oblika formalizacije svoje dejavnosti je tudi osebno dopolnilno delo, ki pa ima prav tako svoje omejitve. Ta status uporabljajo predvsem rokodelci, ki so že upokojeni, tisti, ki jim rokodelstvo predstavlja dopolnilno dejavnost k primarni zaposlitvi ali pa njihova dejavnost še ne dosega tržne vzdržnosti drugih oblike dela¹⁹.

Kot omenjeno, rokodelci skrbijo za celoten proces izdelave in distribucije svojih izdelkov. Med pomembnimi delovnimi nalogami je tudi prodaja izdelkov in trženje blagovnih znamk, kar mnogim predstavlja velik izziv. Svoje izdelke prodajajo in tržijo skozi različne prodajne kanale: med najpogostejšimi je osebna in neposredna prodaja v rokodelskih delavnicah ali ateljejih, osebna in direktna prodaja na različnih umetniških in rokodelskih sejnih ter festivalih (Artish, Art Market, LUFT - loški umetniški festival idr.), in drugih lokalnih sejnih in kulturnih prireditvah. Svoje izdelke tržijo preko prodaje v trgovinah s konceptom, ki podpirajo lokalne in domače proizvode, samostojnih spletnih trgovinah in (svetovnih) spletnih prodajnih platformah; med njimi je najbolj znana in razširjena platforma Etsy, ki je specializirana za ročno izdelane, unikatne in vitage izdelke²⁰. Rokodelske izdelke prodajajo in tržijo tudi rokodelski centri, ki so pomemben prodajni kanal na lokalni in regionalni ravni, kakovostni rokodelski izdelki pa so pomemben del spominkarske ponudbe.

1.4 Izobraževanje

Ustrezno izobraževanje in prenos znanj, spretnosti ter veščin sta ključnega pomena za zagotavljanje obstoja in razvoja področja. Tega pomena so se morda bolj zavedali v preteklosti kot danes, ko je formalni izobraževalni sistem na rokodelske panoge skoraj popolnoma odsoten. Že v preteklosti so skozi izobraževanja skrbeli za splošen dvig kakovosti in posodabljanje tehnoloških procesov. Prva znana prizadevanja za vzpostavitev sistemskega izobraževanja na področju rokodelstva segajo v drugo polovico 18. stoletja. V tistem času je takratno ministrstvo za trgovino opravilo terensko raziskavo, da bi ugotovilo, katere obrti bi bilo treba na novo vzpostaviti, katere oblike izobraževanja izvajati ter kakšni so ustrezni pogoji za razvoj določenih rokodelskih panog. Poleg ministrstva pa je imela za začetek razvoja izobraževanja pomembno vlogo tudi Trgovska in obrtna zbornica v Ljubljani. V drugi polovici 19. stoletja so se ta prizadevanja še okrepila in vzpostavljati so se začeli strokovni tečaji ter obrtne šole za posamezne obrtne panoge, med njimi strokovni tečaji za slamnikarstvo, tečaji in kasneje čipkarske šole. Takratna oblast je prepoznala pomen pospeševanja in strokovnega ukvarjanja z obrtnimi panogami za razvoj gospodarstva, in leta 1884 so v kranjskem deželnem zboru predlagali vzpostavitev Državne obrtne šole, ki je bila realizirana leta 1888. V začetku je združevala strokovno šolo za lesno industrijo ter strokovno šolo za vezenje in šivanje čipk, kasneje pa se je razvila in dobila še oddelke za pletenje in vrbarstvo, oddelek za pletenje, oddelek za figuralno plastiko, keramiko idr. (Bogataj 1989: 12, 13). Eden od primerov sistematičnega izobraževanja na področju rokodelstva sega v konec 19. stoletja, ko je bila pletarska obrt močno razvita. Modno in razširjeno je bilo pleteno pohištvo iz vrbja in številni drugi pleteni izdelki, kar je vplivalo na potrebo in zanimanje po izobraževanju in izdelavi kakovostnih, za tisti čas sodobnih, pletarskih izdelkih. Sprva so pletarji znanje pridobivali v delujočih šolah v deželah Avstro-Ogrske, doma pa so izvajali potujoče pletarske tečaje, ki so jih v veliko primerih vodili tuji pletarski mojstri. Kmalu so se začele tudi pri nas odpirati pletarske šole, ki so delovale v Posočju, Radovljici, Cirkulanah ter na oddelkih za lesno industrijo v Kočevju in kot omenjeno v Ljubljani. S prihodom gospodarske krize v 30. letih 20. stoletja se je znižalo tudi povpraševanje po tovrstnih izdelkih in posledično se je zmanjšal vpis, in pletarske šole so postopoma začele zapirati svoja vrata (Lozar Štamcar 2006: 435).

¹⁹ Podrobnejši oris oblik dela in številčnost dejavnosti je opisana v poglavju 2.1. Trenutna organiziranost in skrb glavnih deležnikov za razvoj področja
²⁰ www.etsy.com

Na primeru pletarstva in povezave med povpraševanjem na trgu, načrtnim izobraževanjem kadrov ter posledično kakovostjo izdelkov je jasno, da so ti elementi med seboj tesno povezani. Izobraževanje ni pomembno le za ohranjanje, temveč je ključno za kakovost izdelkov in je povezovalni most med tradicionalnim in sodobnim. Z zapiranjem obrtnih šol in odsotnostjo vajeništva se je v veliko primerih²¹ prekinila vez med mojstri in novimi generacijami, ki bi to znanje pridobile ter prenesle naprej. Z odsotnostjo prenosa znanja se zapirajo delavnice, delovna mesta in izgublja pomemben element identitete kraja ter skupnosti.

Eden redkih pozitivnih primerov rokodelskega kontinuiranega izobraževanja je prisoten na področju klekljarstva. Danes delujejo tri čipkarske šole. Najstarejša, Čipkarska šola Idrija, ki je bila ustanovljena 1876, od leta 1974 deluje v okviru Gimnazije Jurija Vege Idrija. Čipkarska šola Žiri²² deluje v sklopu Osnovne šole Žiri in se izvaja kot zunajšolska dejavnost. Podobno tudi Čipkarska šola Železniki²³ deluje v okviru Osnovne šole Železniki, na matični in podružničnih šolah. Povezava med izobraževanjem, razširjenostjo klekljanja in kakovostjo klekljarskih izdelkov pri nas zagotovo ni naključna. Klekljanje čipk v Sloveniji je bilo leta 2018 vpisano na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva²⁴ tudi zaradi svoje razširjenosti in ohranjanja lokalnih značilnosti izdelave klekljane čipke.

Na ravni srednješolskega in višješolskega izobraževanja poteka nekaj programov za pridobivanje rokodelskih veščin. Na višji strokovni šoli Šolskega centra Srečka Kosovela Sežana je uveljavljen višješolski program Oblikovanje materialov – kamen, dostopno pa je tudi izobraževanje na področju lesarstva. Na srednjih in višjih strokovnih šolah za lesarstvo²⁵ v različnih izobraževalnih programih izobražujejo lesarske tehnike, mizarje, tapetnike, obdelovalce lesa in inženirje lesarstva. Kljub ukinitvi številnih tekstilnih šol pa je danes znanje s področja tekstilstva možno pridobiti v okviru nekaterih srednješolskih programov ter na ravni univerzitetnega izobraževanja – v okviru Naravoslovno tehniške fakultete v Ljubljani delujeta Oddelek za tekstilstvo in Oddelek za oblikovanje tekstilij in oblačil, Fakulteta za dizajn izvaja študijski program visokošolski strokovni študijski program Tehnologije tekstilnega oblikovanja.

Sistem nacionalnih poklicnih kvalifikacij (NPK), v katerega je vključen Center RS za poklicno izobraževanje, s postopki preverjanja in potrjevanja neformalnega znanja, spretnosti in kompetenc, omogoča posameznikom pridobitev javno veljavne listine, certifikata, o poklicni usposobljenosti opravljanja določenih vrst del. Oblikovane so nacionalne poklicne kvalifikacije za nekatere rokodelske veščine, vendar ni imenovanj izvajalcev za izvajanje certificiranja vseh, zato za določene kvalifikacije ni mogoče pridobiti certifikata. Tako niso izkoriščeni v dovoljšni meri in v javnosti zadostno prepoznani.

Poleg omenjenih izobraževalnih programov se izvajajo tudi neformalni tečaji in delavnice v okviru rokodelskih centrov in v delavnicah posameznih mojstrov rokodelcev in rokodelk. Ti pripomorejo k delnemu ohranjanju določenih rokodelskih veščin in njihovi popularizaciji, še zdaleč pa niso ustrezna oblika izobraževanja in poglobljenega pridobivanja rokodelskega znanja. V današnjem času se vse prepogosto zgodi, da rokodelski mojstri nimajo svojih naslednikov in na ta način se prenos med generacijami prekine in s tem marsikatera družinska delavnica zapre svoja vrata.

Kot vidimo področje izobraževanja na nacionalni ravni ni sistematizirano in je neurejeno in ne regulirano. Zaradi odsotnosti ustreznega izobraževalnega sistema je na terenu vse prepogost pojav, da posamezne rokodelske tečaje izvajajo posamezniki s pomanjkljivim (strokovnim in pedagoškim) znanjem. Glede na kompleksnost posameznih rokodelskih panog bi tudi izobraževanje moralo biti dobro strokovno in časovno strukturirano ter bi poleg strokovnih rokodelskih vsebin moralo vključevati tudi izobraževanje vsebin s področij oblikovanja in poslovanja. Na drugi strani se z izzivom srečujejo tudi tisti, ki bi se na področju rokodelstva želeli izobraževati in pridobiti določen poklic, saj so tako prepuščeni svoji lastni presoji in ponudbi na trgu.

21 Tako usodo si deli večina rokodelskih poklicev in tudi tista obrtniška znanja, ki so bila vezana na razvoj in obstoj industrije pri nas – tekstilstvo, čevljarstvo, steklarstvo in druge.

22 Čipkarska šola Žiri je bila ustanovljena 1906 in do takrat deluje neprekinjeno.

23 Čipkarska šola Železniki je bila ustanovljena 1907 in do takrat deluje neprekinjeno.

24 Besedilo nominacije je dostopno na spletni strani <https://ich.unesco.org/en/RL/bobbin-lacemaking-in-slovenia-01378>.

25 Različne srednješolske in višješolske izobraževalne programe na področju lesarstva izvajajo Šolski centri v Škofji Loki, Mariboru, Ljubljani, Novi Gorici, Postojni in Novem Mestu.

1.5 Organiziranost in razvojne usmeritve področja rokodelstva

1.5.1 Organiziranost in skrb glavnih deležnikov za razvoj področja

V Sloveniji deluje kar nekaj institucij, glavnih deležnikov, ki se z rokodelstvom ukvarjajo primarno, s svojimi nalogami pa vsak na svoj način skrbi za ohranjanje in razvijanje področja. Med njimi so Obrtno podjetniška zbornica Slovenije in njena Sekcija za domačo in umetnostno obrt, Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije in posamezni rokodelski centri, koordinator varstva kulturne dediščine, Slovenski etnografski muzej in zadnje ustanovljen Center za kreativnosti, ki deluje v okviru Muzej za arhitekturo in oblikovanje.

1.5.2 Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije (OZS) in njena Sekcija za domačo in umetnostno obrt (DUO)

Na OZS deluje Strokovna komisija za vrednotenje rokodelskih izdelkov, ki je bila ustanovljena v 80. letih 20. stoletja. To je bil eden od korakov v sistematizaciji strokovnega dela na tem področju in v tistem obdobju je strokovna komisija podeljevala mojstrske nazive posameznim rokodelcem oziroma rokodelskim delavnicam, mnenje komisije pa je bilo tudi osnova za uveljavljanje davčnih olajšav, ki so jih bili deležni nosilci naziva. Leta 1985 je bil sprejet Družbeni dogovor o pospeševanju razvoja domače in umetnostne obrti, ki pa se je po navajanju OZS slabo izvajal (Sekcija DUO 2005). Kar nekaj dobrih praks in aktivnosti, ki jih je skozi svoja prizadevanja uveljavila Sekcija DUO, se danes ne izvajajo več. Mojstrskih nazivov se ne podeljuje, prav tako so bile davčne olajšave in finančne spodbude za rokodelce s spreminjanjem zakonodaje čez leta ukinjene. Danes za področje rokodelstva ne obstaja nobena posebna spodbuda, ki pa bi jo glede na specifiko področja in njegov poseben pomen, ki ga nosi, brez dvoma potrebovalo.

V okviru Strokovne komisije za domačo in umetnostno obrt je bil leta 1993 vzpostavljen sistem strokovnega ocenjevanja in označevanja rokodelskih izdelkov ter podeljevanje certifikata »Rokodelstvo Art&Craft Slovenije«. Namen ocenjevanja izdelkov je skrb za kakovost izdelkov in podeljevanja znaka tistim, ki presegajo povprečje ter ločevati vrhunskost od kiča ali ljubiteljstva. Sistem je bil kot dobra praksa prepoznan tudi v tujini in je v letih obstoja pridobival svojo prepoznavnost. Znak je simbol in garancija kakovosti izdelkov v smislu njihove tehnološke, likovne, estetske, funkcionalne in celostne pojavnosti (Bogataj 2014: 41).

Treba je opozoriti, da znak »Rokodelstvo Art&Craft Slovenije« nosilec ne prinaša neposrednih ugodnosti ali spodbud in bi bil potreben delne posodobitve ter večjih promocijskih dejavnosti. Leta 2005 je OZS vzpostavila spletni portal rokodelstvo.si, kjer so bili predstavljeni izdelovalci ter njihovi izdelki, nosilci certifikata. Portal je predstavljal tudi enega od informacijskih kanalov za vse aktualne vsebine, vezane na domačo in umetnostno obrt oziroma rokodelstvo. V zadnjih, skoraj desetih letih se je situacija na področju rokodelstva v veliki meri spremenila in aktualizacija bi bila nujna. Tako danes nimamo javno objavljenega nacionalnega pregleda nad mojstri rokodelci, mojstricami rokodelkami, imetniki certifikata ter njihovimi izdelki, kar je ena od velikih pomanjkljivosti.

Še ena od pozitivnih praks za spodbujanje kakovosti in razvoja rokodelstva je bienalna razstava rokodelskih izdelkov v Slovenj Gradcu. Od 1977 jo organizira Obrtna zbornica Slovenije, ob razstavi pa podeljuje tudi nagrado za posebne rokodelske dosežke, imenovano zlata vitica. Podeljuje se najboljšim rokodelcem za njihove dosežke na področju rokodelstva ter za njihovo življenjsko delo. Vsaki dve leti priznanje podelijo največ štirim rokodelcem (Sekcija DUO 2005), do leta 2020 pa je bilo podeljenih 31 priznanj zlata vitica²⁶.

Glede na raznolikost in številčnost posameznih rokodelskih panog, različne oblike dela, ki jih imajo za opravljanje svoje dejavnosti rokodelci in rokodelke ter razpršene registre, je za to področje težko govoriti o točnih številkah nosilcev rokodelske dejavnosti.

Do leta 2018 je bilo za obrtnike in rokodelce članstvo v OZS in njenih sekcijah obvezno. Po tem letu članstvo ni več obvezno, kar je močno vplivalo na številčnost oziroma upad članstva Sekcije DUO pri OZS. Glede na prostovoljno članstvo je v Sekcijo trenutno včlanjenih le 146 rokodelcev in tri gospodarske družbe.

²⁶ Podatek o podeljenih nagradah je podan s strani Sekcije DUO pri OZS.

Na Sekciji DUO pri OZS pojasnjujejo, da ima na podlagi izdanega certifikata, ki ga podeljuje OZS, v letu 2020 rokodelstvo v obliki samostojnega podjetništva, sicer registrirano le 232 rokodelcev in pet gospodarskih družb. Kako pomembne so spodbude države za ohranjanje in razvoj rokodelskih dejavnosti pa zgovorno prikazujejo letne statistike OZS. Do uvedbe DDV, tudi za rokodelske izdelke, je število obrtnikov s tega področja ves čas rahlo naraščalo. Po ukinitvi subvencij oziroma znižane davčne stopnje za rokodelske dejavnosti pa število občutno pada. Tako je bilo takoj po ukinitvi subvencij leta 2002 s področja rokodelstva registriranih 569 samostojnih podjetnikov posameznikov, konec leta 2003, 501, maja 2004, 472, leta 2011 še 421 rokodelcev, leta 2012 pa le še 394. Podatki kažejo, da brez finančne podpore in davčnih olajšav, podjetniki s področja rokodelstva, s svojim specifičnim in maloserijskim načinom dela težko konkurirajo ostalim gospodarskim panogam in številni tudi iz tega razloga zapirajo svoja podjetja.

Velikemu številu rokodelcev dejavnost ne predstavlja polne zaposlitve. Svojo dejavnost imajo priglašeno v obliki osebnega dopolnilnega dela in po podatkih AJPes-a je teh v letu 2020 registriranih 1.097²⁷. Gre za število registriranih osebnih dopolnilnih del iz skupine dela »B« in vrsto dela »B1«, t.i. izdelovanje in prodaja izdelkov domače in umetnostne obrti v skladu z zakonom, ki ureja obrtno dejavnost, ki niso namenjeni zaužitju. Ta oblika dela ima kar nekaj omejitev, in kot že ime samo pove, predstavlja le dopolnilno dejavnost, kot je taka tudi oblika dopolnilne dejavnosti na kmetiji.

Mnoštvo pravih oblik na področju rokodelstva kaže na neurejenost in razpršenost statusa rokodelcev, ki bi ga bilo za dolgoročen razvoj rokodelstva smiselno urediti.

1.5.3 Konzorcij rokodelskih centrov

Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije je bil ustanovljen v letu 2014 z namenom sooblikovanja pravnih temeljev statusa rokodelcev in ureditev področja rokodelstva v Sloveniji. V konzorciju so združeni vsi trenutno delujoči rokodelski centri, ki predstavljajo neposreden prostor povezovanja rokodelcev in rokodelk ter prostor ohranjanja in nadgrajevanja rokodelskih znanj in dediščine. Konzorcij s svojimi dejavnostmi predstavlja predvsem povezovalno institucijo med izjemno različnimi rokodelskimi centri in predstavlja glavnega sogovornika pri sooblikovanju politik in zakonodaje, ki posega na področje rokodelstva. Z nekaterimi dejavnostmi spodbuja tudi k večji kakovosti rokodelskih izdelkov in k njihovi širši promociji. Je pobudnik nekaterih povezovalnih projektov na temo rokodelstva ter spodbuja k ustreznemu prenosu znanj na mlajše generacije.

Kot omenjeno, Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije povezuje devet trenutno delujočih rokodelskih centrov, ki pa so si v obsegu, formalni organiziranosti in organizacijski obliki zelo različni. Vsem pa je skupno poslanstvo trajne skrbi za izdelovanje, ohranjanje, raziskovanje, prikazovanje, izobraževanje, razstavljanje in populariziranje rokodelstva ter posameznih rokodelskih znanj in veščin.

Rokodelski centri, ki so člani Konzorcija rokodelskih centrov Slovenije, povezujejo več kot 750 rokodelcev, od katerih je več kot 140 nosilcev certifikata Rokodelstvo Art&Craft Slovenija.

Prizadevanja Konzorcija so primarno usmerjena v izboljšanje statusa rokodelcev v Sloveniji in s tem povezane zakonodaje, medsebojno povezovanje rokodelskih centrov in rokodelcev, informiranje javnosti o rokodelstvu in organizacijo skupnega slovenskega rokodelskega festivala, ki poteka vsako leto po različnih krajih Slovenije²⁸.

Na pobudo Konzorcija je bilo leta 2018 oblikovano Nacionalno zavezništvo za rokodelstvo, ki ga je podprlo več strokovnih institucij (OZS s Sekcijo DUO, Slovenski etnografski muzej), pristojna ministrstva, nekatere politične stranke in pisarne evropskih poslancev²⁹. V dokumentu je zapisana vizija, da mora rokodelstvo postati in biti opredeljeno kot dejavnost posebnega družbenega pomena, ki se izraža kot javni interes za ohranitev slovenske kulturne identitete in sodobnih rokodelskih znanj ter bi ga moral v celoti na enem mestu urediti zakon o rokodelstvu. Ključni cilji, ki bi jih zakon moral uresničevati, so ohranjanje tradicionalnih rokodelskih znanj in razvoj sodobnih rokodelskih ustvarjalnosti, prenos znanj in veščin ter vzpostavitev celovitega izobraževalnega sistema, ureditev statusa rokodelk in rokodelcev, zaščita in kakovost rokodelskih izdelkov, opredelitev nosilcev zaščite, povečanje prepoznavnosti rokodelstva.

²⁷ Na spletnem portalu www.ajpes.si lahko pod rubriko drugi registri in evidence najdemo podatke, ki se navezujejo na obliko dela osebno dopolnilno delo.

²⁸ Spletni vir <https://konzorcijrcs.weebly.com/>

²⁹ Celoten dokument Zavezništva in seznam podpisnikov je objavljen na spletni strani <https://konzorcijrcs.weebly.com/zavezniscarontvo.html>

1.5.4 Rokodelski centri / Centri domače in umetnostne obrti

Sekcija DUO pri OZS je v letu 2001 začela še z enim korakom za razvoj rokodelstva in ureditev stanja na tem področju. V sodelovanju s prof. dr. Janezom Bogatajem je bil oblikovan koncept Slovenskega centra domače in umetnostne obrti, ki bi vseboval osrednji povezovalni center v Ljubljani in več regionalnih rokodelskih centrov. Oblikovano je bilo interno delovno gradivo, ki je bilo podlaga za oblikovanje delovnih nalog tudi danes delujočih rokodelskih centrov. Celoten sistem regionalnih rokodelskih centrov in vzpostavitev osrednjega centra še nista zaživela, so se pa čez leta iz najrazličnejših iniciativ vzpostavili posamezni rokodelski centri, ki skušajo slediti vzpostavljenim smernicam dela in temeljnim področjem delovanja. Tovrstni centri imajo v tujini pestro tradicijo in predstavljajo sodobna, dinamična informacijsko-kreativno-izobraževalno-promotivna središča. Pomembna vloga tovrstnih centrov je tudi na področju spodbujanja podjetništva med nosilci rokodelskih znanj in neposrednega trženja rokodelskih izdelkov. Pri nas trenutno deluje devet rokodelskih centrov. Glede na različne statusne in izvedbene možnosti vsak od njih skrbi za določene naloge, ki pripomorejo k razvoju rokodelstva.

Rokodelski center Ribnica³⁰ je bil ustanovljen leta 2010 in deluje v okviru Javnega zavoda za kulturo in turizem Ribnica. V centru je organizirana muzejska trgovina, suhorobarska in lončarska delavnica, razstaveni prostor s stalno razstavo in prostor začasne razstave, predavalnica in knjižnica. Rokodelski center Ribnica je tudi imetnik blagovne znamke Ribrand, ki je dobitnica oblikovalske nagrade Reddot Award 2016. Center se posveča predvsem suhorobarstvu in lončarstvu, dvema glavnima rokodelskima panogama Ribniškega in tudi v tem kontekstu spodbuja in omogoča pridobivanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij na področju lončarstva in suhorobarstva.

Center DUO Veržej³¹ je del Zavoda Marianum Veržej. Tudi ta center je bil ustanovljen v letu 2006 in se primarno posveča lončarstvu, kovaštvu ter pletarstvu iz šibja, v zadnjem obdobju pa tudi ostalim rokodelskim veščinam, ki se pojavljajo na območju. Poleg rednih izobraževanj, trženja in promocije skoraj pozabljenih rokodelskih poklicev severovzhodne Slovenije, za goste in obiskovalce pripravlja ustvarjalne pletarske in lončarske delavnice. Tudi ta center obsega rokodelsko trgovino, lončarsko in kovaško delavnico, razstaveni prostor in t.i. ekomuzej. Ta predstavlja zbirke različnih rokodelskih obrti, ki so nastale s strokovno podporo Pomurskega muzeja Murska Sobota in vključuje tudi strokovno knjižnico. V centru DUO Veržej spodbujajo in omogočajo pridobivanje NPK Lončar/lončarka, v preteklosti pa so v sodelovanju s Centrom za poklicno izobraževanje oblikovali šest poklicnih standardov za rokodelske poklice lončar, ročni tkalec, slamokrovec, medičar, pletar in izdelovalec polsti in izdelkov iz polsti.

Center domače in umetnostne obrti Slovenska Bistrica³² je z ustanovitvijo leta 2003 deloval kot sekcija Društva Majolika in se primarno posveča lončarstvu. Od leta 2014 je center registriran kot zadruga in socialno podjetje. Pomemben vidik delovanja centra je prostovoljsko in projektno delo. Center obsega razstaveni prostor, lončarsko delavnico in manjšo trgovino z lončarskimi izdelki, izdelanimi v okviru centra oziroma rokodelske zadruge. Kot posebnost Centra DUO Slovenska Bistrica gre omeniti njihov program »Iz babičine kuhinje in dedkove kleti«, v okviru katerega izdelujejo replike tradicionalnih lončenih izdelkov, značilnih za njihovo območje.

Rokodelski center Rogatec³³ deluje pod okriljem Zavoda za kulturo, turizem in razvoj Rogatec. Center domuje v dvoru Strmol, kjer so opremljene štiri rokodelske delavnice. Delujejo steklarska, pletarska delavnica za pletenje s šibjem in ličjem, lončarsko-likovna delavnica ter delavnica za ročno tkanje in sodobno oblikovanje tekstilij. V njih delujejo rokodelci in rokodelke, izdelujejo in razvijajo pa tudi nove izdelke, ki temeljijo na rokodelski tradiciji območja. V centru izvajajo različne pedagoške programe, učne delavnice in tehnične dneve na temo rokodelstva ter rokodelske dediščine Obsotelja in Kozjanskega.

Čipkarska šola Idrija³⁴ je najstarejša rokodelska šola pri nas, ustanovljena leta 1876, ki pa od leta 1974 naprej deluje v okviru Gimnazije Jurija Vege v Idriji. Osnovna dejavnost šole je izvajanje izobraževanj na področju klekljanja idrijske čipke po Programu Čipkarske šole Idrija za otroke in mladino, izobražujejo pa tudi različne ciljne skupine zainteresiranih odraslih posameznikov. Šola deluje v Idriji, program pa se izvaja tudi v Spodnji Idriji, Cerknem, Ledinah, Godoviču, Črnem Vrhu nad Idrijo, na Colu, v Podkraju in v Vipavi. Šola letno kot prostočasno dejavnost obiskuje približno 400 otrok v starosti od 6 do 18 let. V okviru šole deluje tudi razstaveni prostor in trgovina s širokim izborom kakovostnih, ročno klekljanih idrijskih čipk in izdelkov s čipkami, strokovno literaturo, materiali in pripomočki za klekljanje, vzorci za klekljanje, oblikujejo pa tudi vzorce in izdelke s čipkami ter druge storitve v zvezi s klekljano čipko. Šola je aktivna v slovenskem in mednarodnem prostoru, skozi različne promocijske dejavnosti in projekte se

³⁰ Uradna spletna stran Rokodelskega centra Ribnica: www.rokodelstvo-ribnica.si/.

³¹ Uradna spletna stran Centra DUO Veržej: www.marianum.si/rokodelski-center/.

³² Uradna spletna stran Centra DUO Slovenska Bistrica keramikacenter.com/

³³ Več o Rokodelskem centru Rogatec: www.rogatec.si/project/rokodelski-center-rogatec/

³⁴ Uradna spletna stran Čipkarske šole Idrija: www.cipkarskasola.si/si/

povezujejo z domačimi in tujimi klekljarskimi centri. Od leta 1992 je članica mednarodne organizacije za šivano in klekljano čipko OIDFA, leta 2015 pa je šola prejela priznanje Zlata vitica za njen izjemni prispevek pri ohranjanju čipkarskega znanja med mladimi.

Rokodelski center DUO Škofja Loka³⁵ je bil ustanovljen leta 2011 v okviru projekta čezmejnega sodelovanja OP SI-AT DUO Kunsthandwerk³⁶ in od takrat deluje pod okriljem Razvojne agencije Sora. Rokodelski center v Škofji Loki tesno sodeluje s Sekcijo DUO pri OOO Škofja Loka. Prav sekcijska je bila pobudnica vzpostavitve centra, ki danes pomembno skrbi za ohranjanje in nadgrajevanje rokodelske tradicije Škofjeloškega, ki je na območju prisotna že iz časov srednjega veka. Rokodelski center združuje rokodelke in rokodelce, ki ustvarjajo v različnih rokodelskih panogah, značilnih za širše Škofjeloško območje. Deluje v multifunkcionalnem prostoru, ki združuje razstavni prostor, manjšo trgovino rokodelskih izdelkov članov Sekcije DUO OOO Škofja Loka, po potrebi pa se ga uredi v rokodelsko delavnico, kjer izvajajo rokodelske tečaje in delavnice. Eden pomembnejših razvojnih programov je razvoj doživljajskega in kreativnega turizma.

Rokodelski center Koroške³⁷ deluje v okviru Podjetniškega centra Slovenj Gradec in je nastal kot rezultat projekta »Spodbujanje razvoja trženja rokodelskih izdelkov Koroške« v letih 2002 in 2003. Rokodelski center Koroške se je vzpostavil kot center za razvoj trženja rokodelskih izdelkov Koroške regije, kjer potekajo seminarji, usposabljanja, delavnice ter promocija izdelkov. Center je danes v mestnem jedru Slovenj Gradca in obsega manjši razstavno-prodajni prostor. Kot omenjeno, pa je Mestna občina Slovenj Gradec od vsega začetka ključen partner pri organizaciji in izvedbi bienalnih razstav rokodelskih izdelkov.

V okviru Razvojnega centra Srce Slovenije deluje Mreža rokodelcev Srca Slovenije³⁸. Ustanovljena je bila leta 2014 in povezuje rokodelce in rokodelke, ki delujejo v različnih rokodelskih panogah. Glavni namen mreže je povezovanje rokodelcev in skupno trženje rokodelskih izdelkov. V ta namen je bila 2016 vzpostavljena tudi kolektivna tržna znamka Srce Slovenije (ki združuje rokodelske in kulinarčne izdelke s preverjeno kakovostjo). Izjemnega pomena je povezovanje tradicionalnih rokodelskih znanj s sodobnimi podjetniškimi pristopi ter spodbujanje k večji kakovosti rokodelskih izdelkov, njihovi širši promociji ter prenosu znanj na mlajše generacije. V Mrežo rokodelcev Srca Slovenije je vključenih več kot 100 članov in članic.

V obliki društva pa deluje Rokodelski center Moravče, ki povezuje ljubitelje rokodelce, ki skozi rokodelska srečanja, rokodelske delavnice in rokodelske razstave ohranjajo rokodelsko tradicijo Moravske doline.

Vizija rokodelski centrov po celostni obravnavi rokodelstva je velikokrat onemogočena zaradi pomanjkanja ustreznih finančnih in kadrovskih virov za delovanje. Centri so v veliki meri odvisni od projektnega financiranja, kar pa ne zagotavlja kontinuitete in strateškega ukvarjanja z rokodelstvom. Kljub temu pa so pomemben deležnik pri ohranjanju in razvoju rokodelstva ter so pomemben vezni člen med državnimi institucijami ter nosilci rokodelskih znanj v lokalnih in regionalnih okoljih.

1.5.5 Slovenski etnografski muzej – koordinator varovanja nesnovne kulturne dediščine

Slovenski etnografski muzej je eden ključnih deležnikov na področju rokodelstva. Kot osrednji muzej, ki se med drugim ukvarja s snovno in nesnovno kulturno dediščino, je leta 2011 prevzel naloge Koordinatorja varstva kulturne dediščine, ki ga imenuje Ministrstvo za kulturo. Od sprejetja Zakona o varstvu kulturne dediščine leta 2008 pa do leta 2011 je naloge koordinatorja vodil in opravljal Inštitut za slovensko narodopisje ZRC SAZU, po tem letu pa zanje skrbi Slovenski etnografski muzej. Po Zakonu o varstvu kulturne dediščine³⁹ je koordinator dolžan izvajati naloge identificiranja, dokumentiranja, preučevanja, vrednotenja in interpretiranja nesnovne dediščine. Koordinator usklajuje in samostojno predlaga vpis nesnovne dediščine v register, svetuje nosilcem nesnovne dediščine glede njenega celostnega ohranjanja, pripravlja predloge za razglasitev nesnovne dediščine posebnega pomena, usklajuje delo muzejev in zavoda v zvezi z ohranjanjem nesnovne dediščine in kulturnih prostorov, povezanih z njo, ter opravlja druge naloge v zvezi z nesnovno dediščino po naročilu ministrstva.

Ministrstvo za kulturo vodi uradni Register nesnovne kulturne dediščine, na katerega je do zdaj (na dan 21. 8. 2020) vpisanih 84 enot in 237 nosilcev nesnovne kulturne dediščine (Register nesnovne kulturne dediščine 2020).

35 Več o Rokodelskem centru DUO Škofja Loka www.centerduo.eu.

36 V projektu sta sodelovali tudi Rokodelski center Rogatec in Rokodelski center Koroške v Slovenj Gradcu. Na uradni spletni strani projekta www.duo-kunsthandwerk.eu so objavljeni vsi rezultati in aktivnosti projekta.

37 Več o Rokodelskem centru Koroške www.podjetniskicenter-sg.si/Projekti/Rokodelski-center-Koro%C5%A1ke

38 Več o Mreži rokodelcev Srca Slovenije www.srce-slovenije.si/podjetnistvo/mrezarokodelcev

39 Zakon o varstvu kulturne dediščine (ZVKD-1 2008; ZVKD-ID 2016). Spletni vir: <http://www.pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO7072>

1.5.6 Center za kreativnost

Čeprav se Center za kreativnost primarno ne ukvarja s področjem rokodelstva, pa je s svojo ustanovitvijo kljub temu postal eden od deležnikov pri razvoju področja. Predvsem v luči razvoja t. i. kulturnih in kreativnih industrij, med katere sodijo tudi rokodelske dejavnosti, ki se vse pogostejše spajajo s sodobnim oblikovanjem. Ustvarjalnost je eden od temeljev razvoja družbe ter ima pomembno vlogo pri iskanju odgovorov na ključne okoljske, gospodarske in družbene izzive prihodnosti. Center za kreativnost je prvi nacionalni razvojno-podjetniški spodbujevalnik za kreativce in kulturnike. Deluje v okviru Muzeja za arhitekturo in oblikovanje in skupaj z razpisi Ministrstva za kulturo tvori podporno okolje za razvoj kreativnega in kulturnega sektorja pri nas. Osrednja področja kulturnega in kreativnega sektorja v Sloveniji so: arhitektura, oglaševanje, oblikovanje, vizualne umetnosti, kulturna dediščina, arhivska in knjižnična dejavnost, področje knjige, kulturno-umetnostna vzgoja, glasbene, uprizoritvene in intermedijske umetnosti, mediji, programska oprema in igre, film in AV dejavnost, kulturni turizem in drugo umetniško ustvarjanje. Center za kreativnost je sodelovanju z Inštitutom za ekonomska raziskovanja pripravil najobsežnejšo statistično analizo kulturnega in kreativnega sektorja v Sloveniji, ki je javno dostopna⁴⁰ in daje vpogled v obširnost sektorja in njegove razvojne priložnosti.

V letih 2018 do 2020 je Muzej za arhitekturo in oblikovanje sodeloval v enem vidnejših projektov na področju rokodelstva in oblikovanja, imenovanem MADE IN⁴¹. Projekt se ukvarja z dialogom in odnosom med tradicionalnimi rokodelskimi veščinami in sodobnim oblikovanjem, aktualizacijo širše družbene problematike in se ukvarja z alternativnimi in inovativnimi pristopi za ohranjanje rokodelske dediščine in njenim razvojem.

Zdi se, da se pozitivne prakse in aktivnosti za razvoj področja rokodelstva v kontekstu svetovnih trendov tudi pri nas krepijo, kljub vsemu pa zanj še ni ustrezno poskrbljeno. Ključna je že večkrat omenjena problematika nepovezanosti deležnikov, pomanjkanje strokovnih kadrov in finančnih sredstev, ter ne sistematiziran način dela. Na nacionalni ravni je treba združiti interese in aktivnosti usmeriti najprej v spodbude za ohranjanje rokodelskih znanj in veščin ter v drugi vrsti v krepitev področja – v statusno ureditev, finančne in davčne olajšave za nosilce rokodelskih znanj in veščin, vzpostavitev in razvoj izobraževalnih programov ter ustrezno strukturo podornega okolja za razvoj področja.

1.5.7 Strokovna komisija za preverjanje rokodelskih izdelkov pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije

Domače in umetnostne obrti (DUO) predstavljajo danes v vseh evropskih državah pomemben segment identitete in razpoznavnosti posameznih držav in narodov. Pri tem pa ne gre le za ohranjanje neke dejavnosti. Razvita gospodarstva namenjajo DUO ustrezne stimulacije in s številnimi ukrepi, tudi finančnimi olajšavami, poskrbijo, da se ta segment narodne ustvarjalnosti primerno razvija tudi v donosno področje malega gospodarstva.

Slovenija je skoraj na vseh področjih tega delovanja na spodnjem robu evropske lestvice, četudi je doseženo nekaj stvari, ki nam jih zavidajo tudi v svetu. To velja na primer za dobro urejen sistem strokovnega vrednotenja izdelkov DUO, s katerim so povezane določene ugodnosti pri registraciji dejavnosti in označevanje kakovostnih izdelkov z nalepko, ki nosi številko izdanega certifikata strokovne komisije.

Strokovna komisija za preverjanje izdelkov domače in umetnostne obrti, ki zaseda pri Obrtno-podjetniški zbornici Slovenije, deluje na podlagi 15. člena Obrtnega zakona (Uradni list RS, št. 40/04-UPB, 117/06-ZDavP-2, 102/07, 30/13 in 36/13-popr.), sestavljajo pa jo strokovnjaki s področja etnologije, zgodovine umetnosti in oblikovanja.

Sistem za vrednotenje in ocenjevanje je prvič predstavila raziskovalna naloga Inštituta za regionalno ekonomijo leta 1986. Med letoma 1990 in 1992 so ga ustrezno dopolnili tudi na podlagi nekaterih domačih in tujih izkušenj. Pred začetkom vrednotenja in ocenjevanja so sistem preizkusili na več izdelkih še na Inštitutu za raziskave in promocijo kulturne dediščine na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Sistem vrednotenja je torej predvsem selekcija med kakovostjo in povprečjem na področju domače in umetnostne obrti, hkrati pa tudi šola in usmerjanje za izdelovalce, ki prejemajo nepristranske, strokovne ocene, čeprav so pogosto za marsikoga boleče v spoznanju, da morda ni na pravi ustvarjalni poti.

Vrh sistema ocenjevanja pomeni označevanje pozitivno ocenjenih izdelkov z razpoznavno in uveljavljeno nalepko in njihovo dokumentacijo. Člani komisije redno preverjajo kakovost izdelkov, ki so v prodaji. Če določeni izdelek ne ustreza več merilom, določenim s pravilnikom ocenjevanja, izda OZS sklep o neveljavnosti pozitivnega mnenja.

⁴⁰ V okviru raziskave sta nastali dve publikaciji Statistična analiza stanja KKS v Sloveniji 2008–2017 in Kulturno-kreativni imperativ. Obe publikaciji sta dostopni na spletni platformi Centra za kreativnost: https://czk.si/czk_novice/raziskave-kulturnega-in-kreativnega-sektorja/.

⁴¹ V okviru projekta MADE IN je med drugim nastala spletna platforma (<https://www.madein-platform.com/>), ki povzema vsebine več let trajajočega projekta.

Na podlagi pozitivnega mnenja za posamezne izdelke je izdelovalec deležen določenih zakonskih ugodnosti, vendar le za izdelovanje tistih izdelkov, za katere je pridobil pozitivno mnenje Strokovne komisije.

Komisija je od 1. 1. 1993 (od začetka ocenjevanja po opisanem postopku) do meseca novembra 2019 prejela v oceno 9089 vlog posameznih izdelovalcev. 3641 rokodelcev je do leta 2020 prejelo certifikat oziroma pozitivno mnenje za posamezne izdelke in s tem pravico uporabe znamke »Rokodelstvo – Art&Craft – Slovenija«, zavržene vloge pa je po ustaljenem protokolu opremila s kratkimi obrazložitvami. (Prav slednje omogočajo izdelovalcem, da zavržene izdelke ustrezno izboljšajo in jih pošljejo v ponovno ocenitev. Poleg ocenjevanja v prostorih Obrtno-podjetniške zbornice v Ljubljani komisija deluje tudi na terenu. To velja še posebej v primerih, ko nastopijo dvomi o izdelovanju izdelkov na naslovu izdelovalca ali ob morebitnih sumih serijske, predvsem ne ročne proizvodnje.)

Tabela 2: Seznam dejavnosti, ki po mnenju strokovne komisije sodijo v okvir domače, oziroma umetnostne obrti

1. Lončarstvo (le ročno, na kolovratu ali drugih ročnih tehnikah, tradicionalno in sodobno).
2. Oblikovanje keramike (sodobno unikatno keramično oblikovanje v celi paleti tehnik, od raku do porcelana; izdelki najrazličnejših dekorativnih namenov, od nakita do vaz, posod itn.)
3. Pletarstvo (najrazličnejše vrste šibja, ki raste na Slovenskem; nadalje pletenje iz koruznega ličja, oblancev/butarice in drug okras iz oblanka/ in drugih za pletarstvo primernih gradiv, vendar le tistih, ki so produkt domačih naravnih okolij).
4. Tkalarstvo (tradicionalno in sodobno, na ročnih lesenih vodoravnih ali navpičnih statvah, tudi tkanje unikatnih tkanih izdelkov s sodobnimi orodji).
5. Izdelovanje krpank (vendar samo unikatni primerki, torej umetniške krpanke).
6. Ročno pletenje iz naravnih prediv (v poštev pridejo samo unikatni primeri, torej avtorsko unikatno pletenje in posamezni primeri tovrstnih domačih obrti, ki se nadaljujejo iz preteklosti, npr. ročno domače pletenje volnenih nogavic).
7. Izdelovanje kvačkanih vezenin (prtiči, razni modni unikatni dodatki).
8. Domača suhorobarska galanterija in nadaljevanje stare suhorobarske dediščine.
9. Medičarstvo (izdelovanje unikatnih dekorativnih figuralnih medenjakov, lecta, malih in dražgoških kruhkov).
10. Svečarstvo (nadaljevanje starega klasičnega svečarstva, uporaba naravnih gradiv).
11. Sodobno unikatno oblikovanje (design) iz usnja in usnjenih delov (naravno in umetno usnje, razne kombinacije, vendar le unikati).
12. Sedlarstvo (ročno izdelovanje konjskih sedel in komatov z okrasnim jermenjem).
13. Coklarstvo (izdelovanje replik lesenih cokel, ki jih hranijo naši muzeji in zbirke).
14. Umetnostno kovaštvo (unikatno kovani, tradicionalno in sodobno oblikovani kovaški izdelki; tudi replike dediščine in kovaštvo za potrebe obnavljanja spomenikov naše dediščine).
15. Domače tesarstvo (izdelovanje lesenih preš za grozdje-tradicionalnih, ne sodobnih, kozolcev, tesarški detajli za potrebe ohranjanja spomenikov kulturne dediščine ali t.i. tesarstvo restavratorstvo, izdelovanje tesarških replik).
16. Domače mizarstvo (izdelovanje mizarskih replik dediščine, mizarstvo restavratorstvo, izdelovanje raznih domačih mizarskih izdelkov).
17. Rezbarstvo (izključno le ročno rezbarstvo, brez uporabe mehaničnih strojnih orodij, rezbarstvo kot del restavratorstva in izdelovanje rezbarskih replik).
18. Izdelovanje intarzij (lesne, slamnate, kovinske kamnite intarzije, vendar izključno unikatne ali za potrebe ohranjanja dediščine – restavratorstvo).
19. Sodarstvo (domače ročno sodarstvo, kot ena najstarejših panog domačih obrti na Slovenskem).
20. Kolarstvo (izdelovanje lesenih koles za vozove, delov vozov in vozov v celoti – kmečkih in kočij).
21. Izdelovanje klekljanih čipk (ime klekljane čipke pove, da gre lahko le za unikatne ročno izdelane izdelke).
22. Izdelovanje vezenin (razne veziljske tehnologije, npr. križni vbod, rišelj itn.)
23. Piparstvo (ponovitve zgodovinskega spomina – značilne pipe z Gorjuš in drugih okolij).
24. Izdelovanje ljudskih glasbil.
25. Slamninarstvo (kot sestavina tradicionalnega pletarstva; izdelki iz slamnatih kit, ponovitve dediščine in sodobno oblikovanje na tem področju; cekarji, klobuki in drugi izdelki.).
26. Unikatno poslikavanje tkanin (svilene rute, šali, drugi unikatni deli obleke, kravate, robčki ipd.; komisija ima za to področje izredno stroga merila. upošteva zlasti likovno oblikovalski oz. splošni estetski vidik.)
27. Unikatno šiviljstvo in krojaštvo za posebne namene (npr. unikatne kreacije, izdelovanje celot ali le delov narodnih noš).
28. Izdelovanje umetnega cvetja (naravna gradiva, papir, vosek, torej ohranjanje tradicionalnih načinov).
29. Kotlarstvo (ročna izdelava bakrenih kotlov za sirjenje in druge posebne namene).
30. Apneničarstvo (žganje apna v klasičnih domačih, gozdnih apnenicah, največkrat tudi za potrebe varovanja spomenikov kulturne dediščine in zahtevne prenove).
31. Unikatno kamnoseštvo (replike dediščine in unikatno sodobno kamnoseško oblikovanje).
32. Vrvarstvo (domače izdelovanje lanenih in konopnenih vrvi).
33. Izdelovanje bičev (pleteni biči iz lesenih viter in podobni).
34. Izdelovanje maskot (komisija ima zelo stroga merila in upošteva vrhunsko estetsko oblikovalsko raven izdelkov).

35. Izdelovanje dekorativnih in okrasnih predmetov, sestavljenih iz več različnih gradiv, pri katerih so lahko tudi elementi iz zlata, raznih kamnov in drugih kovin (ročno oblikovani unikatni avtorski oz. umetniški izdelki sodobnega oblikovanja z navedbo števila izdelkov v skupini).
36. Replike avtorskih izdelkov naših umetnikov, oblikovalcev, arhitektov po enakih tehnologijah kot originali ali kot njihove interpretacije v drugih, sodobnih, cenovno sprejemljivih gradivih (npr. točno določene in številčno omejene serije replik mojstra Plečnika s certifikati ustrezne strokovne ustanove).
37. Sodobno oblikovani, pogosto tudi sestavljeni izdelki iz različnih gradiv.
38. Replike izdelkov naše dediščine, pogosto tudi sestavljene v zaključene skupine, kjer je npr. v eni embalaži več različnih ali oblikovno in še kako drugače sorodnih izdelkov.
39. Unikatni steklarski avtorski izdelki, kot replike dediščine ali kot izdelki konkretnih oblikovalcev (izdelava ročna, s pihanjem).
40. Umetniško brušeni steklarski izdelki (vrhunska likovna in estetska raven izdelkov).
41. Oglarstvo (domače izdelovanje oglja v oglarskih kopah v gozdovih, kot ohranjanje te domače obrti).
42. Ročno poslikavanje najrazličnejših predmetov; npr. replike skrinj, panjskih končnic, slik na steklu in drugih izdelkov naše dediščine; v to skupino se uvrščajo tudi vrhunski primerki unikatnih sodobnih poslikav predmetov (lesenih, steklenih, kovinskih); komisija uporablja v tej skupini zelo stroga in selektivna merila.
43. Sodobno interpretirani izdelki naše dediščine kot preoblikovanje (re-design) le teh ali sodobni unikatni izdelki, ki imajo korenine v dediščini.
44. Dekorativno oblikovanje iz testa in drugih novih gradiv (fimo mase ipd.)
45. Ročno izdelane igrače in lutke s posebnim poudarkom na dediščini (replike) in kakovostnem sodobnem oblikovanju; komisija sodeluje s komisijo za naziv Dobra igrača.
46. Unikatno umetniško livarstvo; zlasti izdelovanje replik bronastih in drugih kovinskih predmetov, ki jih hranijo naši muzeji ter razne sodobne umetniške interpretacije s pomočjo ulivanja (nakit, sodobni dekorativni predmeti itn.)
47. Ostali unikatni izdelki, ki nastajajo ali kot interpretacije dediščine ali pod vplivom spoznavanja novih, tudi tujih ustvarjalnih pristopov in tehnologij v našem kulturnem oz. državnem prostoru.

Vir: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Sekcija za domačo in umetnostno obrt

Tabela 3: Merila za ocenjevanje izdelkov domače obrti

1. Merilo kakovosti (ocenjuje se celovita kakovost izdelka in ne le tehnološka).
2. Merilo tehnološkega procesa ali izdelave (v poštev pridejo najrazličnejše oblike ročne izdelave, pa tudi uporaba sodobnega orodja in priprav).
3. Merilo gradiva ali materiala (upoštevajo se domača gradiva, gradiva lokalnih okolij; pri izdelkih, ki so posledica vpliva iz tujine, se upošteva tudi nova gradiva).
4. Merilo kulturne dediščine (komisija posebej pozitivno obravnava izdelke in dejavnosti, ki pomenijo prenos in nadaljevanje dediščine).
5. Merilo celovitosti izdelka (pri tem se upošteva njegova celovita pojavnost in opremljenost).
6. Merilo aplikativnosti izdelka (gre za opazovanje novih funkcionalnih povezav, ki so času in časom primerne).
7. Merilo vzgojnih in izobraževalnih sestavin (izdelka).
8. Merilo ekonomske vrednosti (to merilo se upošteva bolj posredno, saj je vprašanje vsakega izdelovalca posebej, kako bo poskrbel za trženje svojega izdelka).
9. Merilo trženja (komisija upošteva celovito opremljenost izdelka za trg).
10. Merilo kraja ali območja (upošteva se razne lokalne tipike, nadaljevanje obrtnega izročila, razvijanje obrtnih centrov ipd.)
11. Merilo števila izdelkov (razmerje med unikati in malimi serijami, kar je seveda odvisno od primera do primera; za replike s certifikati strokovnih ustanov se upošteva najbolj splošno mednarodno pravilo 99 izvodov v seriji).

Vir: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Sekcija za domačo in umetnostno obrt

Tabela 4: Merila za ocenjevanje izdelkov umetnostnih obrti

1. Merilo kakovosti (pri več merilih za umetnostne obrti se upošteva predvsem individualnost izdelovalca, torej avtorstvo).
2. Merilo tehnološkega procesa (tukaj je paleta izredno široka, saj vključuje vse izrazne možnosti na bogatem področju umetnostnih obrti).
3. Merilo oblikovalskega izročila (pride v poštev pri replikah in tudi kot sestavina za vrednotenje sodobnih, avtorsko oblikovanih izdelkov).
4. Merilo likovno estetskih, umetniških oz. oblikovalskih (avtorskih) sestavin (zelo pomembno merilo, zanj ima komisija zelo stroga merila, zlasti še nekaterih ustvarjalnih področjih – npr. ročno poslikavanje svilenih izdelkov).
5. Merilo gradiva (zelo široko, glede na možnosti, ki jih ponuja sodobni čas).
6. Merilo dediščine (prihaja v poštev pri replikah).
7. Merilo celovitosti izdelka (njegova celovita oprema in videz).
8. Merilo aplikativnosti izdelka (upoštevajo se aplikativne možnosti, razmerje med zgolj dekorativnostjo in možnostmi uporabnosti).
9. Merilo vzgojnih in izobraževalnih sestavin.
10. Merilo ekonomskih vrednosti.
11. Tržno merilo.
12. Merilo števila izdelkov (razmerje med avtorskimi stvaritvami unikati in malimi serijami; pri serijah in replikah se upošteva zgornja meja 99).

Vir: Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije, Sekcija za domačo in umetnostno obrt

2. KVALIFIKACIJE NA PODROČJU DOMAČE IN UMETNOSTNE OBRTI

To poglavje obsega predstavitev kvalifikacij na področju domače in umetnostne obrti. Kvalifikacije na področju domače in umetnostne obrti je trenutno možno pridobiti na podlagi srednjega poklicnega izobraževanja, srednjega strokovnega izobraževanja ter v sistemu nacionalnih poklicnih kvalifikacij. Na področju domače in umetnostne obrti trenutno ni pripravljene nobene dodatne kvalifikacije.

2.1 Kvalifikacijska struktura na področju domače in umetnostne obrti

V tabeli 5 so prikazane kvalifikacije po ravneh Slovenskega ogrodja kvalifikacij, ki jih je možno pridobiti na podlagi trenutno veljavnih izobraževalnih programih, ki kandidatom omogočajo pridobitev stopnje izobrazbe ter nacionalne poklicne kvalifikacije, ki omogočajo pridobitev certifikata o NPK, s katerim kandidat dokazuje formalno strokovno usposobljenost za izvajanje poklicne kvalifikacije na določeni ravni. Dodatnih kvalifikacij trenutno ni, zato so polja te kategorije v tabeli 5 prazna.

Tabela 5: Kvalifikacijska struktura na področju domače in umetnostne obrti po ravneh Slovenskega ogrodja kvalifikacij (SOK)

IZOBRAZBE	POKLICNE KVALIFIKACIJE	DODATNE KVALIFIKACIJE
4. raven SOK		
	Izdelovalec nakita/izdelovalka nakita	
	Izdelovalec/izdelovalka polsti in izdelkov iz polsti	
	Klekljar/klekljarica	
	Lončar/lončarka	
	Medičar/medičarka	
	Oblikovalec/oblikovalka cvetličnih vezav in dekoracij ⁴²	
	Pletar/pletarka	
	Podkovski kovač/podkovska kovačica	
	Rezbar/rezbarka	
	Ročni tkalec/ročna tkalka	
	Suhorobar obodar/suhorobarka obodarka	
	Suhorobar orodjar/suhorobarka orodjarka	
	Suhorobar podnar/suhorobarka podnarka	
	Suhorobar posodar/suhorobarka posodarka	
	Suhorobar rešetar/suhorobarka rešetarka	
	Suhorobar spominkar/suhorobarka spominkarka	
	Suhorobar žličar/suhorobarka žličarka	
	Suhorobar zobotrebčar/suhorobarka zobotrebčarka	
	Umetnostni kovač/umetnostna kovačica	
Zlatar/zlatarka		
5. raven SOK		
Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica ⁴³		
Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica		
	Kamnosek restavratorski sodelavec/kamnosekinja restavratorska sodelavka	
	Krovec klepar restavratorski sodelavec/krovka kleparka restavratorska sodelavka	
	Mizar restavratorski sodelavec/mizarka restavratorska sodelavka	
	Oblikovalec/oblikovalka prostora z rastlinami	
	Pečar restavratorski sodelavec/pečarka restavratorska sodelavka	
	Slikopleskar črkoslikar restavratorski sodelavec/slikopleskarka črkoslikarka restavratorska sodelavka	
	Tesar restavratorski sodelavec/tesarka restavratorska sodelavka	
	Zidar restavratorski sodelavec/zidarka restavratorska sodelavka	

Vir: www.nok.si, podatki zajeti na dan 18.03.2020

⁴² Opis področja v publikaciji Sistem kvalifikacij na področju kmetijstva in hortikulture

⁴³ Opis področja v publikaciji Sistem kvalifikacij na področju kmetijstva in hortikulture

2.2 Opis kvalifikacij na področju domače in umetnostne obrti⁴⁴

V tem poglavju so podane podrobne predstavitev posameznih kvalifikacij na področju domače in umetnostne obrti. Posamezne kvalifikacije so predstavljene z naslednjimi parametri:

- ime kvalifikacije
- tip kvalifikacije
- vrsta kvalifikacije
- vrsta izobrazbe
- trajanje izobraževanja
- kreditne točke (pri izobrazbah)
- vstopni pogoji
- področje in podpodročje ISCED
- raven kvalifikacije
- učni izidi
- izvajalci

Zgornji parametri so izbrani z namenom, da na čim bolj nazoren in informativen način predstavijo posamezne kvalifikacije. Poleg prikaza ravni kvalifikacij po slovenskem ogrodju kvalifikacij (SOK) je tudi prikazano, kako se kvalifikacije umeščajo v ravni Evropskega ogrodja kvalifikacij (EOK).

Zajem predstavljenih podatkov je bil opravljen na spletni strani registra SOK, na dan 18. 3. 2020. Ažurne informacije in ostale še podrobnejše informacije o posameznih kvalifikacijah je mogoče pridobiti na spletni strani registra SOK:

**QR koda
za dostop do
registra kvalifikacij**

SOK 4 – EOK 4

Izdelovalec nakita/izdelovalka nakita

Tabela 6: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Izdelovalec nakita/izdelovalka nakita

Ime kvalifikacije	Izdelovalec nakita/izdelovalka nakita
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	• Najmanj srednja poklicna izobrazba, • znanja in spretnosti s področja poznavanja osnov tehniškega risanja in osnove oblikovanja materialov na nivoju srednjega poklicnega izobraževanja.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

⁴⁴ Opis področja poklicnih kvalifikacij na ravni SOK 5 so predstavljena v publikaciji Sistem kvalifikacij na področju gradbeništva, arhitekture, prostorskega načrtovanja in urbanizma.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje in organizira svoje delo,
- zagotavlja kakovost storitev in izdelkov v skladu s standardi in predpisi,
- racionalno rabi čas, material in energijo,
- opravlja dela tako, da ne ogroža sebe, ljudi in okolja,
- razvija podjetnostne lastnosti, spretnosti in vedenje,
- poslovno komunicira s strankami in sodelavci,
- pripravi delovno mesto, opremo in orodje, izbere sestavine te določa sestavo zlitin za zlatarske izdelke,
- izdeluje, vzdržuje in popravlja zlatarske izdelke ter vgrajuje plemenite in okrasne kamne v nakit,
- pripravlja ponudbe in vrednostne ocene zlatarskih izdelkov in nakita ter izdelke prodaja.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Izdelovalec/izdelovalka polsti in izdelkov iz polsti

Tabela 7: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Izdelovalec/izdelovalka polsti in izdelkov iz polsti

Ime kvalifikacije	Izdelovalec/izdelovalka polsti in izdelkov iz polsti
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Končana osnovna šola.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje, pripravi in kontrolira lastno delo,
- racionalno uporablja energijo, material in čas,
- varuje zdravje in okolje,
- komunicira s strankami,
- razvija podjetne lastnosti, spretnosti in vedenje,
- nabavlja in pripravi volno za polstenje,
- izdeluje in oblikuje polst,
- izdeluje izdelke iz polsti,
- ohranja in razvija kulturno dediščino.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Klekljar/klekljarica

Tabela 8: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Klekljar/klekljarica

Ime kvalifikacije	Klekljar/klekljarica
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	- končana osnovna šola - kandidat predhodno pripravi zbirno mapo klekljanih čipk z navedbo virov in avtorjev vzorcev za klekljanje. Zbirna mapa vsebuje klekljane čipke: - ažur - cvetka - delitev risov in polpremetov - dodajanje in odzemanje parov v polpremetu - dodajanje in odzemanje parov v risu - franže ob robu - idrijski ris v kombinaciji s sukanim risom - idrijski ris v kombinaciji s polpremetom - idrijski ris z ovinki, vogali in dvojnim sukanjem - kantu rožica - kitica - luknjice v risu - male smrekice z vogalom - mizice z vogalom - nasnutki in zaključki na zanke - ovinki v polpremetu s posnemanjem in puščanjem parov - ovinki v risu s posnemanjem in puščanjem parov - ozki ris z ovinki, ovinki s pomožnim postavkom, pravokotnimi vogali in -koničastimi vogali - pajki - polpremet z vogali - prečkanje risov ali polpremetov - predeljeni ris - reliefni nasnutki in zaključki - rogljički in izpeljanke iz rogljičkov - rožica iz kitic - rožica s kitico - rožica s polnitvijo - satovje - slince - stolpički - sukane slince z vogalom - sukani ris z ovinki in vogali - široki ris s polnitvami iz ribic in kitic - široki ris z verižico, ovinki, s pravokotnimi vogali, koničastimi vogali - štručke z vogalom - tulipani - združevanje risov in polpremetov - žabice z vogalom - žagice
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- klekljati čipke,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Lončar/lončarka

Tabela 9: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Lončar/lončarka

Ime kvalifikacije	Lončar/lončarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- pripraviti surovino z različnimi metodami obdelave in različnimi sredstvi,
- oblikovati in izdelati lončarske izdelke na vretenu, stiskalnici ter iz livne mase,
- krasiti lončarske izdelke z različnimi metodami,
- žgati izdelke v lončarski peči in jo vzdrževati,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Medičar/medičarka

Tabela 10: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Medičar/medičarka

Ime kvalifikacije	Medičar/medičarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Končana osnovnošolska obveznost.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje, pripravi, izvede in kontrolira lastno delo,
- racionalno rabi energijo, material in čas,
- varuje zdravje in okolje,
- komunicira s sodelavci in strankami,
- razvija podjetne lastnosti, spretnosti in vedenje,
- zagotavlja kakovost opravljene storitve,
- skrbi za sledljivost in vodi ustrezno dokumentacijo,
- pripravlja medena testa,
- oblikuje in izdeluje izdelke iz medenega testa,
- ohranja in razvija kulturno dediščino.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Oblikovalec/oblikovalka cvetličnih vezav in dekoracij

Tabela 11: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Oblikovalec/oblikovalka cvetličnih vezav in dekoracij

Ime kvalifikacije	Oblikovalec/oblikovalka cvetličnih vezav in dekoracij
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Najmanj osnovnošolska izobrazba.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- samostojno načrtovati in organizirati lastno delo v delovnem okolju skladno s standardi kakovosti dela v cvetličarstvu,
- odgovorno in gospodarno ravnati z napravami, opremo, materiali, energijo in s časom,
- zagotavljati lastno varnost, varnost drugih udeležениh v procesu dela ter varovati okolje in premoženje podjetja,
- delovati odgovorno, podjetno in etično,
- komunicirati z različnimi deležniki ob upoštevanju načel uspešne komunikacije,
- uporabljati sodobno informacijsko-komunikacijsko tehnologijo ter programsko opremo s področja cvetličarstva,
- pripraviti, izdelovati, vzdrževati, pakirati ter transportirati cvetličarske materiale,
- oblikovati cvetlične vezave in dekoracije,
- oskrbovati lončnice, rezano cvetje in zelenje,
- nabavljati in prevzemati blago ter prodajati cvetličarske izdelke in storitve.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Pletar/pletarka

Tabela 12: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Pletar/pletarka

Ime kvalifikacije	Pletar/pletarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- nabavljati, izbirati in pripraviti surovino za pletenje,
- oblikovati in plesti izdelke iz različnih materialov,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Podkovski kovač/podkovska kovačica

Tabela 13: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Podkovski kovač/podkovska kovačica

Ime kvalifikacije	Podkovski kovač/podkovska kovačica
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	končana osnovna šola
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje, pripravi, izvede in kontrolira lastno delo,
- racionalno uporablja energijo, material in čas,
- komunicira s strokovnjaki in strankami,

- razvija podjetne lastnosti, spretnosti in vedenje,
- varuje zdravje in okolje,
- pripravi prostor in orodje za obravnavo in podkovanje živali,
- pripravi žival za podkovanje ter izvaja nego kopit in parkljev,
- izdelava ali dodela podkev in podkuje konja ali vola,
- izvaja nego kopit in parkljev,
- vzdržuje opremo in orodja,
- zagotavlja kakovost opravljene storitve in dela ter odgovarja zanjo.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Rezbar/rezbarka

Tabela 14: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Rezbar/rezbarka

Ime kvalifikacije	Rezbar/rezbarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni posebnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje in organizira lastno delo,
- zagotavlja kakovost in uspešnost lastnega dela,
- racionalno porablja energijo, material in čas,
- varuje zdravje in okolje,
- izdeluje lesoreze,
- izdeluje plitve reliefe,
- izdeluje globoke reliefe,
- izdeluje skulpture.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Ročni tkalec/ročna tkalka

Tabela 15: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Ročni tkalec/ročna tkalka

Ime kvalifikacije	Ročni tkalec/ročna tkalka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Končana osnovna šola.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje, pripravi in kontrolira lastno delo,
- racionalno rabi energijo, material in čas,
- varuje zdravje in okolje,
- komunicira s strankami,
- razvija podjetne lastnosti, spretnosti in vedenje,
- pripravi popolno vzornico za ročno tkanje,
- pripravi statve za ročne tkanje,
- pripravi niti za ročno tkanje,
- ročno tke,
- ohranja in razvija kulturno dediščino.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar obodar/suhorobarka obodarka

Tabela 16: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar obodar/suhorobarka obodarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar obodar/suhorobarka obodarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,

- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale za obodarstvo in iz njih izdelati obode za sita, reta in rešeta,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar orodjar/suhorobarka orodjarka

Tabela 17: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar orodjar/suhorobarka orodjarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar orodjar/suhorobarka orodjarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in izdelati lesena orodja in lesene ročaje za ročno orodje,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar podnar/suhorobarka podnarka

Tabela 18: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar podnar/suhorobarka podnarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar podnar/suhorobarka podnarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in izdelati dna (podni) za sita, reta in rešeta,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar posodar/suhorobarka posodarka

Tabela 19: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar posodar/suhorobarka posodarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar posodar/suhorobarka posodarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,

- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in izdelati iz lesa različne posode,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar rešetar/suhorobarka rešetarka

Tabela 20: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar rešetar/suhorobarka rešetarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar rešetar/suhorobarka rešetarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in izdelati sita, reta in rešeta,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar spominkar/suhorobarka spominkarka

Tabela 21: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar spominkar/suhorobarka spominkarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar spominkar/suhorobarka spominkarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in izdelati sita, reta in rešeta,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar žličar/suhorobarka žličarka

Tabela 22: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar žličar/suhorobarka žličarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar žličar/suhorobarka žličarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,

- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in izdelati lesene žlice, kuhalnice, škarje in pincete,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Suhorobar zobotrebčar/suhorobarka zobotrebčarka

Tabela 23: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar zobotrebčar/suhorobarka zobotrebčarka

Ime kvalifikacije	Suhorobar zobotrebčar/suhorobarka zobotrebčarka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Ni vstopnih pogojev.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtovati, pripraviti, izvesti in kontrolirati lastno delo ter pri tem skrbeti za vodenje ustrezne dokumentacije,
- samostojno komunicirati s strankami ob upoštevanju načel uspešne komunikacije in poslovnega bontona z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- zagotavljati kakovost in s tem tudi finančno uspešnost svojega dela ter pri tem upoštevati načela racionalne rabe energije in časa,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel,
- tržiti svoje izdelke ob upoštevanju predpisov ekonomskega področja,
- izbrati ustrezne materiale in ročno ali strojno izdelati zobotrebce,
- ohranjati in razvijati kulturno dediščino ob upoštevanju njenega pomena v slovenskem prostoru.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Umetnostni kovač/umetnostna kovačica

Tabela 24: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Umetnostni kovač/umetnostna kovačica

Ime kvalifikacije	Umetnostni kovač/umetnostna kovačica
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 4
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Zaključena osnovnošolska obveznost.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- načrtuje delo v skladu z delovno dokumentacijo,
- izdelava delavniško risbo in pripravi peč, stroje, naprave in orodje za kovanje,
- kuje elemente, jih spaja v izdelke, zaščiti in montira,
- nabavlja in skladišči material in orodje ter prodaja izdelke,
- vodi evidenco izdelave in prodaje izdelkov in hrani delovno dokumentacijo,
- vodi postopek izdelave, zaščite in montaže kovanega izdelka in vodi delo,
- nadzira proces kovanja,
- izvaja dela v skladu s standardi, predpisi in cehovskim izročilom ter upošteva kovaško tradicijo in razvojne trende,
- popravlja in vzdržuje kovaške izdelke in orodje ter vzdržuje kovaške stroje,
- svetuje stranki in sodeluje z arhitektom, oblikovalcem (industrijskim, unikatnim ali grafičnim), s projektantom, z restavradorjem in drugimi zunanjimi sodelavci,
- opravlja dela tako, da ne ogroža ljudi in okolja,
- ohranja in razvija kulturno dediščino.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Zlatar/zlatarka

Tabela 25: Osnovni podatki o srednji poklicni izobrazbi Zlatar/zlatarka

Ime kvalifikacije	Zlatar/zlatarka
Tip kvalifikacije	Srednja poklicna izobrazba
Vrsta kvalifikacije	Izobrazba
Vrsta izobraževanja	Srednje poklicno izobraževanje
Trajanje izobraževanja	3 leta
Kreditne točke	180 kreditnih točk
Vstopni pogoji	Osnovnošolska izobrazba ali nižja poklicna izobrazba.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 4 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Imetnik/imetnica spričevala je zmožen/zmožna:

- za skupinsko in timsko delo ter sodelovanje pri projektne delu,
- za razvoj temeljne osebne organizacijske kulture na delovnem mestu in v delovnem okolju,
- za samostojno oblikovanje in izdelavo enostavnih unikatnih izdelkov (nakit) iz plemenitih kovin,
- za vseživljenjsko učenje in usposabljanje,
- za uporabo znanj in veščin v novih situacijah,
- oceniti in izbrati najbolj ekonomično pot za izdelavo ali popravilo nakita, pri čemer bodo upoštevane želje in pričakovanja stranke,
- nadgraditi splošno izobrazbo in razvijati ključne kompetence za uspešno sodelovanje v družbi, osebni razvoj in nadaljnje izobraževanje v skladu z nacionalnimi standardi ključnih kvalifikacij.

Imetnik/imetnica spričevala ključna poklicna znanja in zmožnosti nadgradi tudi s ključnimi splošnimi znanji v skladu z nacionalnimi standardi.

Izvajalci kvalifikacije:

Srednje poklicne, strokovne in tehniške šole ter ljudske univerze.

SOK 5 – EOK 4

Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica

Tabela 26: Osnovni podatki o srednji strokovni izobrazbi Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica

Ime kvalifikacije	Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica
Tip kvalifikacije	Mojster
Vrsta kvalifikacije	Izobrazba
Vrsta izobraževanja	Srednje strokovno izobraževanje
Vstopni pogoji	Izpolnjevanje enega izmed naslednjih pogojev: • kandidat je pridobil srednjo poklicno izobrazbo (katerekoli smeri) in ima vsaj tri leta izkušenj s strokovnega področja, • kandidat je pridobil srednjo strokovno izobrazbo (katerekoli smeri) in ima vsaj dve leti izkušenj s strokovnega področja, • kandidat je pridobil višjo ali visoko strokovno izobrazbo (katerekoli smeri) in ima vsaj eno leto izkušenj s strokovnega področja.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Imetnik/imetnica mojstrskega naziva je zmožen/zmožna:

- odgovorno načrtovati, organizirati in nadzirati delovne procese zaposlenih ter letni plan v cvetličarskem podjetju,
- odgovorno in ekonomično uporabljati pripomočke, materiale, energijo in čas pri izvajanju storitev cvetličarskega podjetja,
- izdelati šopek in cvetlični aranžma glede na dogovor s stranko in ob upoštevanju sodobnih cvetličarskih trendov,
- izdelati dekoracijo v prostoru za različne priložnosti,
- zasaditi nasad rastlin v posodi na zahtevo naročnika,
- dekorirati različne predmete,
- strokovno svetovati strankam pri izbiri in oskrbi cvetja in dekoracij ter njihovem umeščanju v prostor,

- izvajati logistiko,
- organizirati in voditi sodelavce v svoji poslovni enoti ob upoštevanju predpisov s področja delovnopravne zakonodaje, pravil timskega dela in veščin vodenja,
- komunicirati s sodelavci in poslovnimi partnerji na področju cvetličarstva ob upoštevanju načel uspešne poslovne komunikacije in bontona ter z uporabo sodobne informacijsko-komunikacijske tehnologije,
- celovito in odgovorno voditi in spremljati izvajanje predpisov in standardov glede varnosti in zdravja pri delu ter okoljevarstvenih načel v svoji poslovni enoti,
- nadzorovati procese dela v svoji poslovni enoti za doseganje standardov kakovosti in izvajati ukrepe za izboljševanje kakovosti skladno s standardi kakovosti in strategijo cvetličarske poslovne enote,
- zagotavljati rentabilnost poslovanja poslovne enote v sodelovanju z drugimi službami ob upoštevanju zakonitosti poslovnega okolja in predpisov s finančnoekonomskega področja,
- načrtovati in izvajati praktično usposabljanje dijakov in uvajanje novih sodelavcev v podjetju (vsebinsko, metodično, didaktično in tehnično).

Izvajalec kvalifikacije:

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.

Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica

Tabela 27: Osnovni podatki o srednji strokovni izobrazbi Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica

Ime kvalifikacije	Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica
Tip kvalifikacije	Mojster
Vrsta kvalifikacije	Izobrazba
Vrsta izobraževanja	Srednje strokovno in splošno izobraževanje
Vstopni pogoji	Izpolnjevanje enega izmed naslednjih pogojev: • kandidat je pridobil srednjo poklicno izobrazbo (katerekoli smeri) in ima vsaj tri leta izkušenj s strokovnega področja, • kandidat je pridobil srednjo strokovno izobrazbo (katerekoli smeri) in ima vsaj dve leti izkušenj s strokovnega področja, • kandidat je pridobil višjo ali visoko strokovno izobrazbo (katerekoli smeri) in ima vsaj eno leto izkušenj s strokovnega področja.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Imetnik/imetnica mojstrskega naziva je zmožen/zmožna:

- organizira in vodi delovni proces,
- zagotavlja kakovost izdelkov in storitev,
- pripravi predloge razvojnih in finančnih programov,
- sprejema stranke in svetuje,
- vodi nabavo in prodajo izdelkov oziroma storitev,
- racionalno in ekonomično posluje (kadri, normativi in kalkulacija storitev),
- izdeluje predloge za nagrajevanje sodelavcev ter skrbi za pozitivno delovno ozračje,
- vzdržuje socialno varnost sodelavcev ter njihovo strokovno in delovno rast,
- izvaja ekološke predpise, predpise o varstvu pri delu, požarnem varstvu in varovanju okolja,
- izvaja sanitarno higienske in tehnične predpise,
- praktično izobražuje vajence in učence na delovni praksi,
- uvaja nove sodelavce v delo,
- pripravlja in izdeluje litine za nakit,
- izdelava nakit z vsemi funkcijskimi deli,
- oblikuje nakit z različnimi tehnološkimi postopki in tehnikami,

- izvaja različne tehnike površinskega oblikovanja,
- popravlja, predeluje in vzdržuje vse vrste zlatarskih izdelkov,
- vgrajuje (okovanje) plemenite in okrasne kamne v nakit,
- gravira v nakit,
- izvaja meritve, označuje in kontrolira zlatarske izdelke.

Izvajalec kvalifikacije:

Obrtno-podjetniška zbornica Slovenije.

Kamnosek restavratorski sodelavec/ kamnosekinja restavratorska sodelavka

Tabela 28: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Kamnosek restavratorski sodelavec/kamnosekinja restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Kamnosek restavratorski sodelavec/kamnosekinja restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	• Končana srednja poklicna izobrazba v programu Kamnosek/kamnosekinja ali opravljen mojstrski izpit iz kamnoseštva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Kamnosek/kamnosekinja in • tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju kamnoseštva, ter • dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh različnih posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na objektih stavbne dediščine, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in dogovoru s strokovnjaki službe za varstvo kulturne dediščine ter z drugimi izvajalci del na objektu,
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine,
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in skladno z njimi načrtuje svoje delo,
- ocenjuje vzroke in stopnjo poškodovanosti kamnitih elementov,
- zaščiti objekt in njegove elemente pred poškodbami med delom,
- demontira, montira in izvaja transport kamnitih elementov,
- čisti in vzdržuje vgrajene kamnite elemente,
- izvaja historične in sodobne načine obdelave in vgrajevanja kamnitih elementov,
- ročno in strojno izdeluje kamnite elemente, jih demontira, obdela, montira in zaščiti po montaži,
- dopolnjuje manjkajoče dele na kamnitih elementih,
- opozarja na nepredvidene najdbe in spremembe pri načrtovanju, pripravljanju in med izvajanjem posega,
- fotodokumentira ključne faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Krovec klepar restavratorski sodelavec/ krovka kleparka restavratorska sodelavka

Tabela 29: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Krovec klepar restavratorski sodelavec/
krovka kleparka restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Krovec klepar restavratorski sodelavec/krovka kleparka restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	• Končana srednja poklicna izobrazba v programu Krovec-klepar/krovka-kleparka ali opravljen mojstrski izpit iz krovstva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Krovec-klepar/krovka-kleparka in • tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju krovskih in kleparskih del, in • dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh različnih posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na objektih stavbne dediščine, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in v dogovoru s strokovnjaki iz službe za varstvo kulturne dediščine ter v sodelovanju z drugimi izvajalci del na objektu,
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine,
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in v skladu z njimi načrtuje svoje delo,
- zaščiti kritine, ostrešja ter kleparske elemente na objektih stavbne dediščine ter jih zaščiti pred in med transportom,
- pripravlja kritine in kleparske elemente pred posegom obnove,
- izvaja historična kleparska in krovska dela,
- opozarja na nepredvidene najdbe in spremembe pri načrtovanju, pripravljanju in med izvajanjem del,
- fotodokumentira vse faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Mizar restavratorski sodelavec/mizarka restavratorska sodelavka

Tabela 30: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Mizar restavratorski sodelavec/mizarka restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Mizar restavratorski sodelavec/mizarka restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	- Končana srednja poklicna izobrazba v programu Mizar/mizarka ali opravljen mojstrski izpit iz mizarstva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Mizar/mizarka in - tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju mizarstva in - dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na ustreznih predmetih restavriranja, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in dogovoru s strokovnjaki službe za varstvo kulturne dediščine;
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine;
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in skladno z njimi načrtuje svoje delo;
- obdeluje leseno gradivo in izdeluje mizarske izdelke na star (historičen) in sodoben način;
- oceni vzroke in stopnjo poškodovanosti mizarskega izdelka;
- malo poškodovane mizarske izdelke očisti, izvede potrebna vzdrževalna dela in jih po potrebi dodatno zaščiti, dela izvaja ročno in strojno;
- močno poškodovane mizarske izdelke demontira, poskrbi za prevoz in jih po končanem popravilu ali izdelani repliki montira in po potrebi dodatno zaščiti, delo izvaja ročno in strojno;
- če v načrtovanem procesu dela naleti na nova odkritja, ki vplivajo na potek del ali celo zahtevajo njegove spremembe (načrtovanje, pripravljanje in izvajanje), z njimi seznanjeni odgovornega strokovnjaka pristojne službe za varstvo kulturne dediščine;
- dokumentira (z besedo, risbo in fotografijo) ključne faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Oblikovalec/oblikovalka prostora z rastlinami

Tabela 31: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Oblikovalec/oblikovalka prostora z rastlinami

Ime kvalifikacije	Oblikovalec/oblikovalka prostora z rastlinami
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Najmanj osnovnošolska izobrazba.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- odgovorno in gospodarno ravnati z orodji, opremo, materiali, energijo in s časom pri izvajanju del in storitev oblikovanja prostora z rastlinami,
- zagotavljati lastno varnost in varnost drugih udeleženi v procesu dela ter varovati okolje in premoženje podjetja,
- poslovati odgovorno, podjetno in etično,
- komunicirati s sodelavci, strankami, z dobavitelji in s strokovnimi službami ob upoštevanju načel etike ter uspešne poslovne komunikacije,
- uporabljati sodobno informacijsko komunikacijsko tehnologijo za potrebe poslovanja na področju cvetličarstva,
- zagotavljati kakovost storitev in uspešnost dela v delovnem okolju skladno s standardi,
- načrtovati in organizirati dela in storitve pri oblikovanju in urejanju prostora z rastlinami,
- izdelati načrt ter izvesti oblikovanje in ureditev prostora z rastlinami,
- izvesti logistične ukrepe,
- promovirati in tržiti storitve oblikovanja prostora z rastlinami.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Pečar restavratorski sodelavec/pečarka restavratorska sodelavka

Tabela 32: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Pečar restavratorski sodelavec/pečarka restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Pečar restavratorski sodelavec/pečarka restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	• Končana srednja poklicna izobrazba v programu Pečar – polagalec keramičnih oblog/pečarka – polagalka keramičnih oblog ali opravljen mojstrski izpit iz pečarstva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Pečar – polagalec keramičnih oblog/pečarka – polagalka keramičnih oblog in • tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju pečarstva in polaganja keramičnih oblog, ter • dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na objektih stavbne dediščine, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in dogovoru s strokovnjaki službe za varstvo kulturne dediščine ter z drugimi izvajalci del na objektu,
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine,
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in skladno z njimi načrtuje svoje delo,
- demontira, rekonstruira, montira in izvaja transport elementov peči (z odprtim in zaprtim kuriščem),
- dopolnjuje manjkajoče dele na pečeh z odprtim in zaprtim kuriščem,
- ocenjuje vzroke in stopnjo poškodovanosti pečarskih keramičarskih izdelkov,
- zaščiti objekt/peč z odprtim in zaprtim kuriščem ter pečnice pred in med posegom ter po njem,
- izvaja restavriranje historičnih in novejših peči (z odprtim in zaprtim kuriščem) ter pečnic,

- izvaja postopke zaščite in restavriranja keramičnih oblog,
- ločuje od podlage, polaga in transportira keramične obloge,
- opozarja na nepredvidene najdbe in spremembe pri načrtovanju, pripravljanju in med izvajanjem posega,
- fotodokumentira ključne faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Slikopleskar črkoslikar restavratorski sodelavec/ slikopleskarka črkoslikarka restavratorska sodelavka

Tabela 33: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Slikopleskar črkoslikar restavratorski sodelavec/slikopleskarka črkoslikarka restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Slikopleskar črkoslikar restavratorski sodelavec/slikopleskarka črkoslikarka restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	Posebni pogoji, ki jih mora izpolnjevati oseba, ki želi pridobiti poklicno kvalifikacijo: • končana srednja poklicna izobrazba v programu Slikopleskar-črkoslikar/slikopleskarka-črkoslikarska ali opravljen mojstrski izpit iz slikopleskarstva-črkoslikarstva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Slikopleskar-črkoslikar/slikopleskarka-črkoslikarska in • tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju slikopleskarstva-črkoslikarstva, ter • dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na objektih stavbne dediščine, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5 EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in dogovoru s strokovnjaki službe za varstvo kulturne dediščine ter z drugimi izvajalci del na objektu,
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine,
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in skladno z njimi načrtuje svoje delo,
- ocenjuje vzroke in stopnjo poškodovanosti dekorativnih poslikav in štukatur,
- zaščiti, čisti in sanira dekorativne poslikave in štukature po tradicionalnih tehnologijah,
- izdeluje dekorativne poslikave in štukature po tradicionalnih tehnologijah,
- modelira in domodelira manjkajoče dele, izdeluje odlitke in kopije,
- opozarja na nepredvidene najdbe in spremembe pri načrtovanju, pripravljanju in med izvajanjem posega,
- fotodokumentira ključne faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Tesar restavratorski sodelavec/tesarka restavratorska sodelavka

Tabela 34: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Tesar restavratorski sodelavec/tesarka restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Tesar restavratorski sodelavec/tesarka restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	- Končana srednja poklicna izobrazba v programu Tesar/tesarka ali opravljen mojstrski izpit iz tesarstva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Tesar/tesarka in - tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju tesarstva, ter - dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na objektih stavbne dediščine, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5, EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in dogovoru s strokovnjaki službe za varstvo kulturne dediščine ter z drugimi izvajalci del na objektu,
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine,
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in skladno z njimi načrtuje svoje delo,
- ocenjuje vzroke in stopnjo poškodovanosti lesenih konstrukcij in tesarskih elementov,
- pripravi lesene konstrukcije pred sanacijskim posegom obnove,
- izvaja posege obnove lesenih konstrukcij, le-te čisti in sanira po tradicionalnih tehnologijah,
- razstavlja, čisti, odpravlja poškodbe in vstavlja manjkajoče dele lesenih konstrukcij, jih zaščiti pred in med transportom, jih vgrajuje in zaščiti po vgrajevanju, izdeluje pomožne konstrukcije za podpiranje in oblikovanje poškodovanih ter izdelavo replik zidanih in betonskih konstrukcij,
- opozarja na nepredvidene najdbe in spremembe pri načrtovanju, pripravljanju in med izvajanjem posega,
- fotodokumentira vse faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

Zidar restavratorski sodelavec/zidarka restavratorska sodelavka

Tabela 35: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Zidar restavratorski sodelavec/zidarka restavratorska sodelavka

Ime kvalifikacije	Zidar restavratorski sodelavec/zidarka restavratorska sodelavka
Tip kvalifikacije	Nacionalna poklicna kvalifikacija, SOK raven 5
Vrsta kvalifikacije	Poklicna kvalifikacija
Vstopni pogoji	- Končana srednja poklicna izobrazba v programu Zidar/zidarka ali opravljen mojstrski izpit iz zidarstva ali končana najmanj srednja poklicna izobrazba z opravljenim strokovnim delom zaključnega izpita (izdelek z zagovorom) za naziv poklicne izobrazbe Zidar/zidarka in - tri leta delovnih izkušenj, ki jih dokazuje z dokazili o izvedenih delih na področju zidarstva, ter - dokazila o opravljenih in dokumentiranih najmanj treh posegih skladno s poklicnim standardom, ki je del tega kataloga, na objektih stavbne dediščine, ki jih je potrdil restavrator z opravljenim strokovnim izpitom za varstvo kulturne dediščine.
ISCED področje	Umetnost in humanistika
ISCED podpodročje	Domača in umetnostna obrt (unikatni, umetniški izdelki)
Raven kvalifikacije	SOK 5, EOK 4

Vir: www.nok.si.

Učni izidi

Kandidat/ka je zmožen/zmožna:

- vse faze del opravlja v sodelovanju in dogovoru s strokovnjaki službe za varstvo kulturne dediščine ter z drugimi izvajalci del na objektu,
- pri svojem delu upošteva strokovnjake, odgovorne za varstvo in ohranjanje kulturne dediščine ter zakonodajo s področja varstva kulturne dediščine,
- sprejema in pregleda tehnično dokumentacijo ter normativne akte in druge zahteve službe za varstvo kulturne dediščine in skladno z njimi načrtuje svoje delo,
- pripravi objekt pred posegom obnove,
- zaščiti segmente stavbne dediščine pred poškodbami med delom in transportom,
- sanira in izdeluje zidane konstrukcije z različnimi materiali po historičnih tehnologijah, odpravlja poškodbe in vstavlja manjkajoče dele,
- sanira in izdeluje historične omete in vlečne štukature, jih zaščiti pred in med transportom, jih vgrajuje in zaščiti po vgrajevanju,
- sanira in izdeluje betonske in armiranobetonske objekte stavbne dediščine, jih zaščiti pred in med transportom, jih vgrajuje in zaščiti po vgrajevanju
- opozarja na nepredvidene najdbe in spremembe pri načrtovanju, pripravljanju in med izvajanjem posega,
- fotodokumentira ključne faze posega.

Izvajalci kvalifikacije:

Izvajalci postopkov za ugotavljanje in potrjevanje NPK so vpisani v register izvajalcev, ki se vodi v zbirki nacionalnega informacijskega središča za poklicne kvalifikacije. To so: poklicne šole, podjetja, medpodjetniški izobraževalni centri, šole za izobraževanje odraslih, gospodarske zbornice.

2.3 Vpis v izobraževalne programe na področju domače in umetnostne obrti

V tem poglavju predstavljamo statistične in grafične podatke o izobraževanju na področju domače in umetnostne obrti, ki zajemajo informacijo o vpisu v izobraževalne programe ter regionalno razpršenost izobraževalcev.

VPIS V PROGRAME SREDNJEGA POKLICNEGA IZOBRAŽEVANJA

V nadaljevanju omenjamo število vseh vpisanih (dijaki in odrasli) v srednje izobraževalne programe. Podatki obsegajo program srednjega poklicnega izobraževanja Zlatar ter podatke o kandidatih s pridobljeno srednjo strokovno izobrazbo za mojstrska naziva Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica in Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica v obdobju med 2015 in 2019.

Podatki srednjega poklicnega izobraževanja za kvalifikacijo Zlatar navajajo 0 vpisanih kandidatov, saj od leta 2012 naprej ni bilo vpisanega nobenega kandidata, posledično nobenega kandidata s tem nazivom. Prav tako je tudi s kandidati za pridobitev mojstrskega naziva Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica, medtem ko so bili v letu 2016 kandidatom za pridobitev naziva Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica podeljeni trije certifikati.

2.4 Število podeljenih certifikatov za Nacionalne poklicne kvalifikacije na področju domače in umetnostne obrti

Tabela 36: Število podeljenih certifikatov za Nacionalne poklicne kvalifikacije na področju domače in umetnostne obrti po letih in NPK

NPK	2015	2016	2017	2018	2019	Skupaj
Izdelovalec nakita/izdelovalka nakita	/ ⁴⁵	0	0	0	0	0
Izdelovalec/izdelovalka polsti in izdelkov iz polsti	0	0	0	0	0	0
Klekljar/klekljarica	3	1	3	4	5	16
Lončar/lončarka	0	0	0	0	2	2
Medičar/medičarka	/	/	/	0	/	0
Oblikovalec/oblikovalka cvetličnih vezav in dekoracij	/	/	/	0	0	0
Pletar/pletarka	8	2	0	0	1	11
Podkovski kovač/podkovska kovačica	0					0
Rezbar/rezbarka	1	1	0	1	0	3
Ročni tkalec/ročna tkalka	/	/	/	/	/	0
Suhorobar obodar/suhorobarka obodarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar orodjar/suhorobarka orodjarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar podnar/suhorobarka podnarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar posodar/suhorobarka posodarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar rešetar/suhorobarka rešetarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar spominkar/suhorobarka spominkarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar žličar/suhorobarka žličarka	0	0	0	0	0	0
Suhorobar zobotrebčar/suhorobarka zobotrebčarka	0	0	0	0	0	0
Umetnostni kovač/umetnostna kovačica	/	/	/	/	/	0
Kamnosek restavratorski sodelavec/kamnosekinja restavratorska sodelavka	0	0	0	/	0	0
Krovec klepar restavratorski sodelavec/krovka kleparka restavratorska sodelavka	/	/	/	/	/	0
Mizar restavratorski sodelavec/mizarka restavratorska sodelavka	0	0	0	0	0	0
Oblikovalec/oblikovalka prostora z rastlinami	/	/	/	0	0	0
Pečar restavratorski sodelavec/pečarka restavratorska sodelavka	0	0	0		0	0
Slikopleskar črkoslikar restavratorski sodelavec/slikopleskarka črkoslikarka restavratorska sodelavka	1	0	0	0	0	1
Tesar restavratorski sodelavec/tesarka restavratorska sodelavka	0	0	0	0	0	0
Zidar restavratorski sodelavec/zidarka restavratorska sodelavka	0	0	0	/	0	0
Skupaj	13	4	3	5	8	33

Vir: www.nrpslo.org, na dan 24. 3. 2020

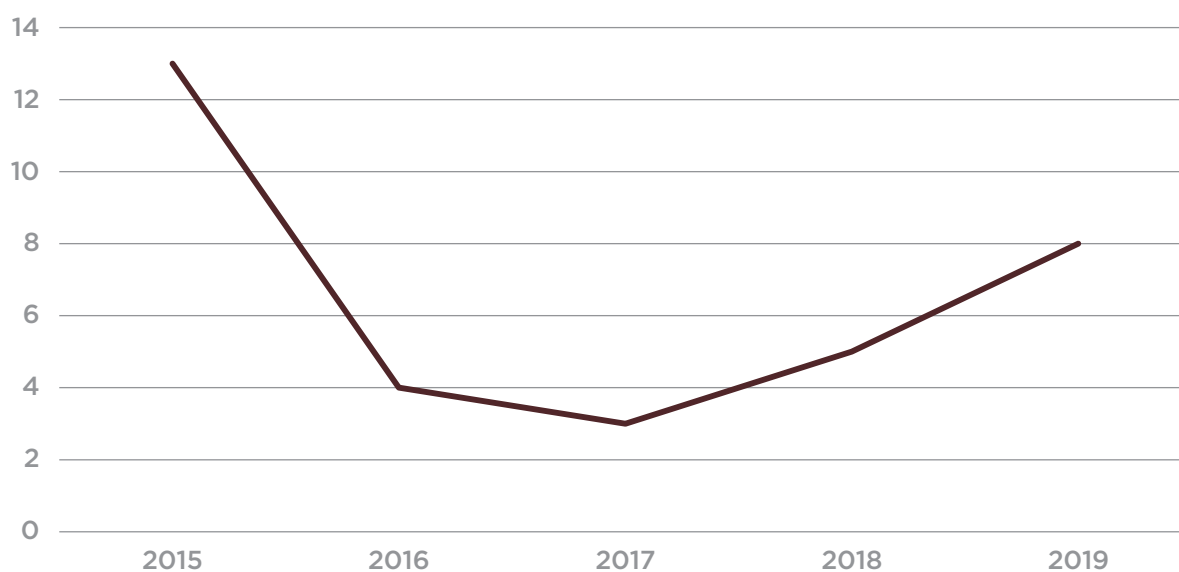
⁴⁵ Znak »/« pomeni, da v tekočem letu v registru izvajalcev postopkov za ugotavljanje in potrjevanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij ni bilo vpisanega nobenega izvajalca.

Graf 1: Število podeljenih certifikatov na področju domače in umetnostne obrti, 2015–2019

Vir: www.nrpslo.org, na dan 24. 3. 2020

Graf 2: Število vseh podeljenih certifikatov na področju domače in umetnostne obrti po letih, 2015–2019

Vir: www.nrpslo.org, na dan 24. 3. 2020

Pridobivanje nacionalnih poklicnih kvalifikacij na področju domače in umetnostne obrti je v obdobju med leti 2015 in 2019 potekalo zelo neenakomerno. Od leta 2015 do decembra 2019 je bilo podeljenih 33 certifikatov. Največ podeljenih certifikatov je bilo v letu 2015 (13), sledil je upad števila podeljenih certifikatov, od leta 2017 pa je ponovno zaslediti porast števila podeljenih certifikatov, vendar so ti neenakomerno razpršeni glede na posamezno nacionalno poklicno kvalifikacijo.

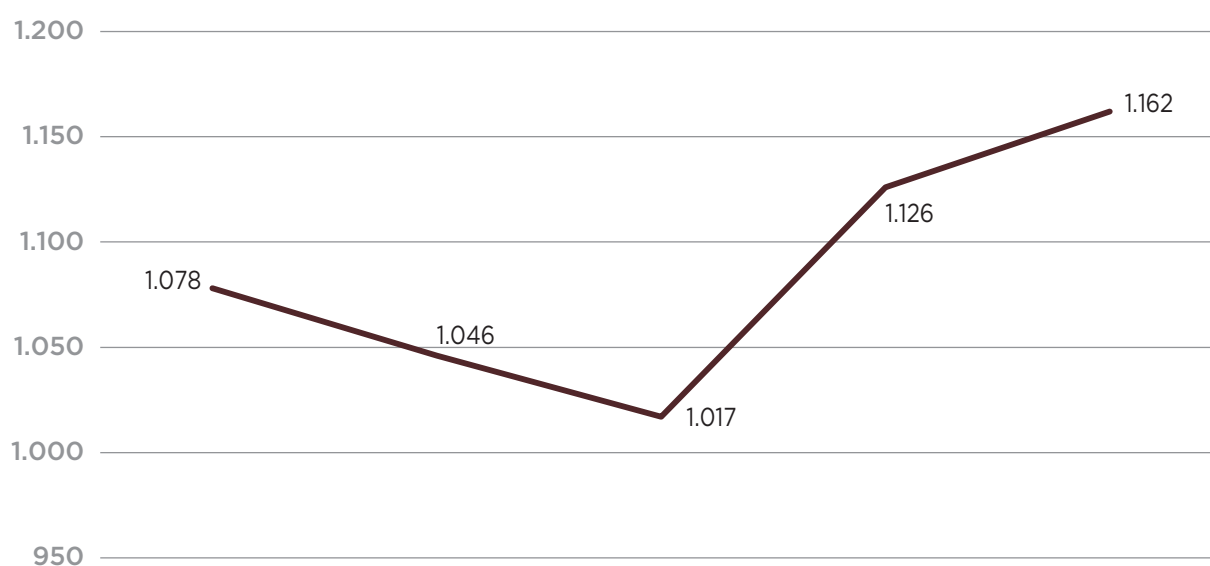
2.5 Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti v Sloveniji⁴⁶

V nadaljevanju so podani podatki Statističnega urada Republike Slovenije o številu delovno aktivnega prebivalstva v dejavnosti domače in umetnostne obrti v Sloveniji.

Po podatkih Zavoda Republike Slovenije se delovno aktivno prebivalstvo nanaša na zaposlene in samozaposlene osebe, ki so obvezno socialno zavarovane, ne glede na to, ali imajo zaposlitev s polnim ali s krajšim delovnim časom in ne glede na to, ali so na porodniškem dopustu, dopustu za nego ali varstvo otroka ali so odsotne z dela zaradi bolezni, poškodbe ali nege ožjega družinskega člana.

Niso pa vključene osebe, ki delajo po podjemnih pogodbah (pogodbi o delu) in avtorskih pogodbah, osebe, ki opravljajo študentsko delo, osebe, ki opravljajo delo za neposredno plačilo, pomagajoči družinski člani, osebe, zaposlene pri delodajalcih s sedežem v Republiki Sloveniji in poslane na delo ali na strokovno izobraževanje v tujino (npr. osebe, zaposlene pri slovenskih predstavništvih, na gradbiščih v tujini ipd.) ter državljani Republike Slovenije, ki so zaposleni pri tujih delodajalcih v tujini (npr. v sosednjih državah).

Graf 3: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti

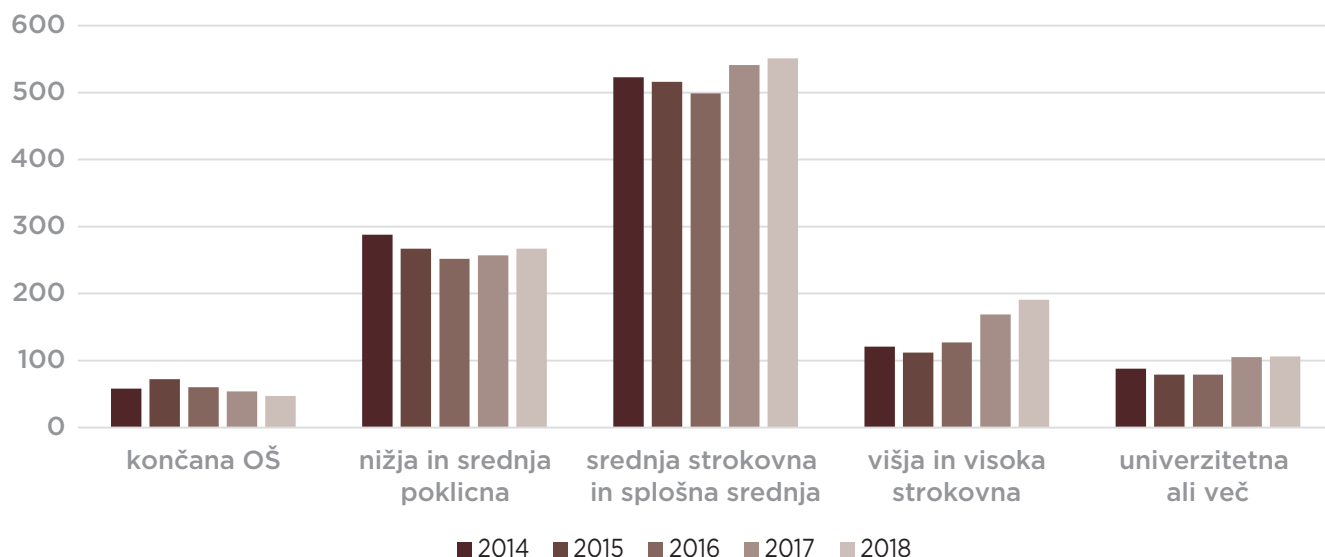

Vir: SURS

Iz zgornjega grafa lahko razberemo, da je število delovno aktivnih posameznikov v dejavnosti domače in umetnostne obrti v letih 2014–2018 beležilo padec v obdobju 2014–2016, medtem ko po letu 2016 to število ponovno raste.

⁴⁶ V izkazanih podatkih so poleg zaposlenih oseb oz. oseb v delovnem razmerju, zajete tudi samozaposlene osebe. Podatki so prevzeti iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP), ki se ga ažurira s podatki prijav v socialna zavarovanja oz. obrazci M, ki jih ureja Pravilnik o obrazcih prijav podatkov o pokojninskem in invalidskem ter zdravstvenem zavarovanju, zavarovanju za starševsko varstvo in zavarovanju za primer brezposelnosti. Metodološka pojasnila so zapisana na spletni strani <http://www.stat.si/statweb/File/DocSysFile/9538/07-009-1-MP.pdf>

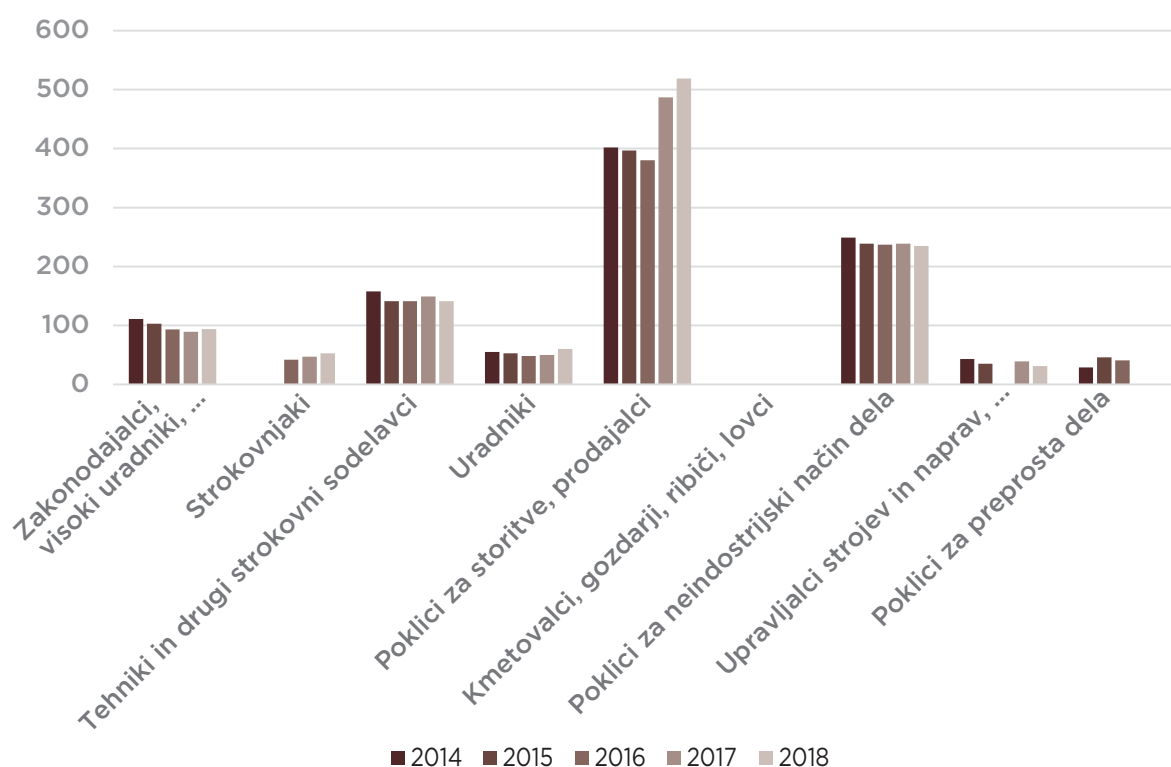
Graf 4: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti po izobrazbi (KLASIUS-SRV) v letih 2014–2018

Vir: SURS

Iz zgornjega grafa lahko razberemo, da ima največje število delovno aktivnih posameznikov v dejavnosti domače in umetnostne obrti v letih 2014–2018 pridobljeno srednjo strokovno in splošno srednjo izobrazbo.

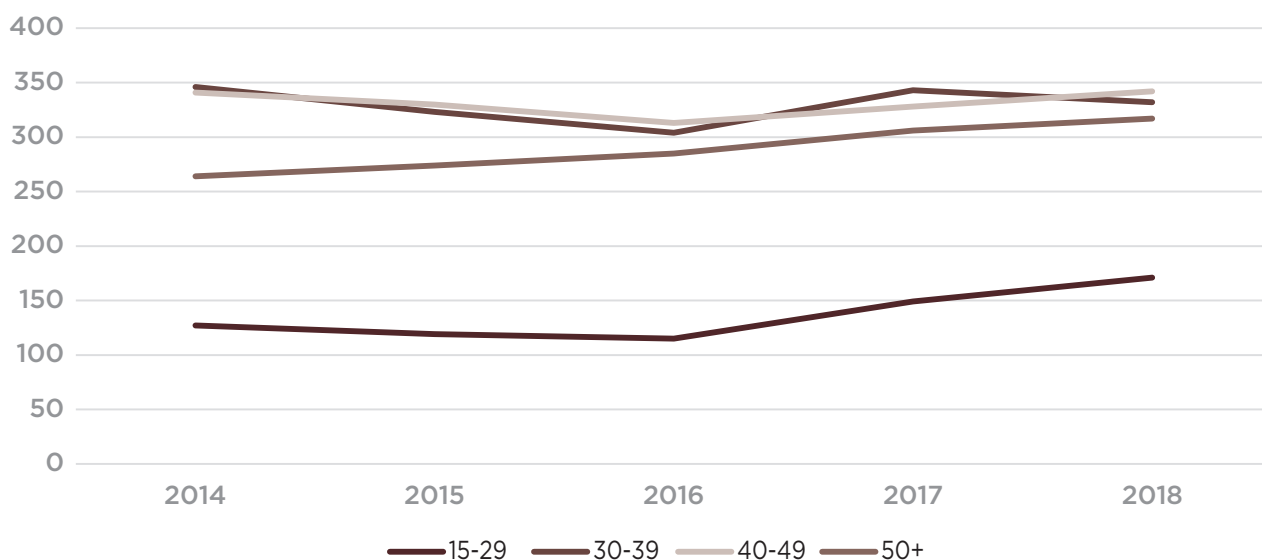
Graf 5: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti po poklicnih skupinah (SKP-08) v letih 2014–2018

Vir: SURS

Iz zgornjega grafa lahko razberemo, da je največji delež števila delovno aktivnih posameznikov v dejavnosti domače in umetnostne obrti, v letih 2014–2018, zastopan na področjih poklicev za storitve in pri prodajalcih.

Graf 6: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti po starostnih razredih v letih 2014–2018

Vir: SURS

Iz zgornjega grafa lahko razberemo, da je največji del števila delovno aktivnih posameznikov v dejavnosti domače in umetnostne obrti v letih 2014–2018 zrastel med posamezniki, ki so stari 50 let in več. Hkrati ta skupina predstavlja tudi edini starostni razred posameznikov, ki je od leta 2014 beležil konstantno rast, medtem ko je število posameznikov v ostalih starostnih skupinah zmerno razpršeno.

A close-up photograph of a wooden workbench. In the foreground, a piece of light-colored wood is being carved, showing a detailed, symmetrical floral or star-like pattern. To the right, another piece of wood with a different carving is visible. The background is a darker wooden surface covered with numerous small, light-colored wood shavings, suggesting an active woodworking process.

IV

**Trendi in razvojne
možnosti na
področju domače
in umetnostne obrti**

Slika 3: Rezbarjenje - Petra Plestenjak Podlogar - Foto: Kati Sekirnik

Leto 2018 je Evropska komisija razglasila za Evropsko leto kulturne dediščine. V državah Evropske unije se je odvijalo veliko število projektov in dogodkov s ciljem dviga zavedanja o pomenu kulturne dediščine in spodbude zanimanja zanjo v širši javnosti, predvsem pri mlajših generacijah. Krovni slogan, Kjer preteklost sreča prihodnost je kulturno dediščino aktualiziral in vplival na razmislek o razvojni vlogi kulturne dediščine, njeni povezavi z inovacijami in digitalizacijo, njeni vlogi v gospodarstvu in za krepitev identitet v skupnostih ter o pomenu njenega varovanja. Veliko število dogodkov in projektov je povežalo tako rekoč vse segmente družbe. S temami kulturne dediščine so se bolj poglobljeno ukvarjali v vrtcih, šolah, univerzah, kulturnih institucijah, muzejih, raziskovalnih institucijah, lokalnih skupnostih idr., vsi skupaj pa so vsebine odpirali širši družbi. Evropska unija je določene projekte podprla tudi s finančnimi sredstvi, za dolgoročen razvoj pa so pomembne tudi pobude, ki so se vzpostavile na nacionalni, regionalni in lokalni ravni.

Tudi v Sloveniji se je zgodilo veliko število dobrih projektov in vzpostavilo veliko trdnih partnerstev⁴⁷, vzporedno z vsemi pozitivnimi posledicami evropskega leta kulturne dediščine, pa so se pokazale tudi pomanjkljivosti in dejstvo, da za celostno ohranjanje kulturne dediščine na nacionalni ravni ni ustrezno poskrbljeno ter da je še vedno ključen manko ustreznega prenosa znanj in razvoja odgovornega odnosa do dediščine v širši javnosti.

Za področje rokodelstva v Sloveniji je leto 2018 predstavljalo leto angažiranega dialoga za ureditev področja in pripravo Nacionalnega zavezništva za rokodelstvo (Konzorcij RC 2018), ki ga je Konzorcij rokodelskih centrov Slovenije oblikoval v sodelovanju ter z upoštevanjem vseh priporočil, zahtev in pripomb pristojnih ministrstev. Oblikovana so bila izhodišča za sprejem učinkovitih zaščitnih ukrepov, ki bi zagotovili ohranitev in razvoj rokodelskega znanja ter ekonomsko preživetje nosilk in nosilcev. Leto evropske kulturne dediščine je bilo odlična priložnost, da so se iniciative, pogovori in okrogle mize izvajali v smeri jasnega sodelovanja vseh prisotnih za ohranitev, uveljavitev in kakovosten razvoj rokodelstva v Sloveniji (Konzorcij RC 2018). Rokodelstvo kot področje ni sistemsko urejeno in tudi nima ustrezne razvojne strategije. Zato so v Zavezništvu opredeljeni ključni cilji, zahteve in usmeritve za ohranitev, uveljavitev in razvoj, ključna sistemska vprašanja in zapisane zaveze podpisnikov za začetek celostnega urejanja področja. Na podlagi Zavezništva ter skupnih prizadevanj njegovih podpisnikov je bila ustanovljena vladna Medresorska delovna skupina⁴⁸ za prenovo sistemske ureditve področja rokodelstva, ki

⁴⁷ Koordinator Dnevoev evropske kulturne dediščine v Sloveniji je Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki s svojo povezovalno vlogo na nacionalni ravni skrbi za informiranost in medsebojne izmenjave med vsemi sodelujočimi pri vsakoletnem projektu DEKD. Vse aktualne aktivnosti so objavljene na spletni strani ZVKDS <https://www.zvkds.si/sl/dekd/dekd-tkd>.

⁴⁸ Vladno medresorsko delovno skupino vodi Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, vključena pa so tudi ostala pristojna ministrstva - Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Ministrstvo za finance.

je s svojim delom začela oktobra 2018⁴⁹. Temeljna naloga delovne skupine je priprava strokovnih podlag za prenovu zakonodaje na področju rokodelstva s ciljem ohranjanja tradicionalnih in omogočanja razvoja sodobnih rokodelskih ustvarjalnosti, prenosa znanj in veščin ter ureditev statusa rokodelk in rokodelcev. Vsa sodelujoča pristojna ministrstva⁵⁰ so se zavezala k izboljšanju in predruženju zakonodaje v luči doseganja ciljev, ki so navedeni v Zavezništvu – ohranjanje tradicionalnih znanj in razvoj rokodelskih ustvarjalnosti, prenos rokodelskih znanj in veščin, ureditev statusa rokodelcev in rokodelk, zaščita in kakovost rokodelskih izdelkov, opredelitev nosilcev zaščite in večja prepoznavnost rokodelstva.

K odgovorni skrbi za ohranjanje rokodelskih znanj in veščin pa Republiko Slovenijo zavezuje tudi Zakon o ratifikaciji Konvencije o varovanju nesnovne kulturne dediščine⁵¹ iz leta 2008, ki je bila sicer s strani Unesca sprejeta leta 2003⁵². Po njej nesnovna kulturna dediščina pomeni prakse, predstavitve, izraze, znanja, veščine in z njimi povezana orodja, predmete, izdelke in kulturne prostore, ki jih skupnosti, skupine in včasih tudi posamezniki prepoznavajo kot del svoje kulturne dediščine. Skupnosti in skupine nesnovno kulturno dediščino, preneseno iz roda v rod, nenehno poustvarjajo kot odziv na svoje okolje, naravo in zgodovino, in zagotavlja občutek za identiteto in neprekinjenost s prejšnjimi generacijami, s čimer spodbuja spoštovanje do kulturne raznolikosti in človeške ustvarjalnosti (Spletni vir 1: Unesco). Namen Konvencije je opredeljen v štirih glavnih točkah. Vse države podpisnice se s podpisom dokumenta zavezujejo, da bodo varovale svojo nesnovno kulturno dediščino, zagotavljale spoštovanje nesnovne kulturne dediščine skupnosti, skupin in posameznikov, z ukrepi dvigovale zavedanje o pomembnosti nesnovne kulturne dediščine na lokalni, nacionalni in mednarodni ravni ter zagotavljale mednarodno sodelovanje in pomoč (Spletni vir 1: Unesco).

Ob zgoraj zapisanem lahko rečemo, da so temeljne smernice za razvoj vzpostavljene in da so prizadevanja posameznih interesnih skupin usmerjena v celostno ureditev in razvoj področja rokodelstva, ključno pa je, da bodo v prihodnosti sprejeti tudi konkretni ukrepi s strani pristojnih ministrstev, ki bodo te smernice in prizadevanja podprli, predvsem pa pripomogli, da se status rokodelcev in rokodelk primerno uredi in dobi svojo veljavo.

Strategija razvoja turizma → zeleno, aktivno, ustvarjalno, butično

Eden pomembnih področnih prepletov je tudi vpetost rokodelstva v kakovostno turistično in butično ponudbo. V tem okviru je pomembna glavna razvojna usmeritev turizma, ki Slovenijo opredeljuje kot zeleno, aktivno in zdravo destinacijo za razvoj 5 zvezdnicih doživetij. Vizija razvoja tako temelji na razvoju ponudbe za zahtevnega obiskovalca, ki išče raznolika in aktivna doživetja. Poleg gastronomije, »outdoor« aktivnosti, butične ponudbe nastanitve ima močan razvojni potencial tudi kultura in kulturna dediščina. Čeprav je v Strategiji trajnostne rasti slovenskega turizma do leta 2021 rokodelstvo poudarjeno na področju razvoja spominkarstva (Strategija trajnostne rasti slovenskega turizma 2017–2021, 1–23), ima to področje veliko širši potencial povezave s turizmom. Poleg pomembnega razvoja visoko kakovostnih spominkov, pa ima rokodelstvo vedno večjo vlogo pri razvoju kreativnega turizma in ustvarjalnih doživetij (npr. rokodelski ateljeji in delavnice odprtih vrat, prikazi rokodelske dejavnosti za obiskovalce in rokodelske delavnice za individualne goste). Ta v ospredje postavlja neposreden dialog med lokalnimi ustvarjalci in obiskovalci. Ključna je pristna izkušnja in doživetje destinacije skozi lastno ustvarjalnost obiskovalcev, s katero spoznavajo lokalne značilnosti, (nesnovno) kulturno dediščino in tradicionalna znanja destinacij. Izpostavimo lahko dva primera platform, ki obiskovalce spodbujata novim oblikam turizma in drugačnemu načinu spoznavanja destinacij – »Vacation with an artist« in »Creative tourism network«⁵³.

Kulturne znamenitosti, nesnovna kulturna dediščina in znotraj nje tudi rokodelske veščine so tako pogosto eden glavnih razlogov za obisk posameznih destinacij. Posamezne kulturne specifičnosti so prepoznane tudi v svetovnem merilu in uvrščene na Unescov Reprezentativni seznam nesnovne kulturne dediščine človeštva (do zdaj so nanj vpisane štiri enote – Škofjeloški pasijon, obhodi kurentov, veščina suhozidne gradnje in klekljanje čipk v Sloveniji⁵⁴) ter so tako ena glavnih vsebin t. i. kulturnega turizma.

49 V letu 2020 še vedno čakamo na zaključno poročilo vladne medresorske delovne skupine, v katerem bodo navedene usmeritve in konkretni predlogi za ureditev področja in statusa rokodelcev. O vladni delovni skupini je več informacij zbranih na spletnem mestu: <https://www.gov.si/zbirke/delovna-telese/medresorska-delovna-skupina-za-prenovo-sistemske-ureditve-podrocja-rokodelstva/>.

50 Ministrstvo za kulturo, Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo, Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport, Ministrstvo za kmetijstvo, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, Finančno ministrstvo

51 Celotno besedilo zakona je dostopno na spletni povezavi <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlImpid=20082>.

52 <http://www.nesovnadediscina.si/sl/unesco>

53 Spletni povezavi: <https://vawaa.com/> in <http://www.creativetourismnetwork.org/>.

54 Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine poleg nacionalnega Registra nesnovne kulturne dediščine <http://www.nesovnadediscina.si/sl/unescov-reprezentativni-seznam>

Trendi in razvojne možnosti področja rokodelstva

Rokodelske dediščine ne gre obravnavati nostalgичno ali zgolj kot dela preteklosti. V rokodelskem znanju in izdelkih je treba prepoznati izzive za prihodnost, predvsem v luči nujnosti proizvodnje izdelkov, ki so okoljsko sprejemljivi in ki ustrezajo visokim standardom kakovosti življenja. Dediščina namreč daje odgovore in rešitve, ki so vedno v odnosu človeka in njegovega življenjskega okolja. Rokodelci so od nekdaj posegali po lokalno prisotnih in dostopnih gradivih in materialih za proizvodnjo svojih izdelkov. V njih se je tudi zato kazala lokalna specifičnost in bogata raznolikost kulturnega in naravnega okolja, v katerem so nastajali. Danes je vidik preskrbe z materialom in dostopnosti gradiv ponovno izjemno pomemben. Uporaba lokalno prisotnih in dostopnih gradiv omogoča za okolje ne obremenjujoče proizvodne procese in omogoča odmik od uniformiranosti ter globalizacije rokodelskih izdelkov. V zadnjih letih se ponovno pojavlja interes mlajših generacij po konkretnih znanjih in spretnostih. Vedno več je ustvarjalcev, ki reinterpretirajo tradicijo ter pri svojem delu prepletajo tradicionalna (rokodelska) znanja in sodobne oblikovalske rešitve ter na ta način odgovarjajo na potrebe in izzive sodobnega časa.

S kritičnim odnosom in odmikom od množične potrošnje vedno večjega dela svetovnega prebivalstva, rokodelske dejavnosti in maloserijske proizvodnje dobivajo vedno večjo veljavo. S porastom uporabe družabnih omrežij in globalnih spletnih platform, ki promovirajo in tržijo rokodelske izdelke (kot sta na primer Etsy in Pinterest), se globalizira tudi trg za rokodelske izdelke. K temu pripomore tudi zgoraj omenjen razvoj kreativnega in kulturnega turizma. Tako postajajo rokodelski izdelki dostopni tudi izven svojega izvornega okolja in vstopajo na evropski oziroma svetovni trg.

V luči globalizacije in posledičnega izganjanja lokalnih specifik in tradicionalnih znanj posamezne države in njihove lokalne skupnosti se vedno bolj zavedajo nujnosti ohranjanja svoje dediščine. K ohranjanju in podpiranju kulturne dediščine pa države članice spodbuja tudi Evropska unija s številnimi programi financiranja. Eden glavnih gradnikov t. i. evropske identitete je njena bogata in raznolika kulturna dediščina. Tudi z ohranjanjem tradicionalnih rokodelskih znanj in tehnik se ohranjajo lokalne posebnosti in krepijo identitete lokalnih skupnosti.

Ključne konkurenčne prednosti rokodelstva poudarjajo predvsem visoko dodano vrednost rokodelskih izdelkov in specifičen način njihovega izdelovanja. Ključna je lokalna izdelava s kratkimi proizvodnimi in dobavnimi verigami, butičnost ter unikatna ali maloserijska izdelava visokokakovostnih izdelkov, trajnostna naravnost in odgovoren odnos do okolja z nizkimi obremenitvami zanj ter etična proizvodnja in distribucija izdelkov. Pomemben poudarek je tako na lokalnem, ne globalnem. Visoke dodane vrednosti je končni uporabnik deležen tudi v pristnem stiku z ustvarjalcem in z izdelki, ki so izdelani po meri. Sodobna rokodelska ustvarjalnost, ki temelji na kulturni dediščini, je izjemno raznolika in bogata ter prisotna v vseh regijah Slovenije.

Če želimo te značilnosti rokodelstva izkoristiti na globalnih trgih, je jasno, da je zato izjemnega pomena razumevanje in ohranjanje teh lokalnih značilnosti ter skrb za ustvarjanje spodbudnega podpornega okolja za ohranitev in razvoj rokodelstva.

Nova resničnost, ki se vzpostavlja v kontekstu podnebnih sprememb in epidemiološke resničnosti, daje jasen signal, kako pomembni so lokalno znanje, raba lokalno dostopnih materialov in domača proizvodnja ter distribucija izdelkov. Vse pomembnejša je povezanost ponudnikov znotraj lokalnih skupnosti in skupen nastop na trgu. Jasno je, da bo v prihodnje pomembna konkurenčna prednost tudi v razvoju gospodarskih panog z visoko dodano vrednostjo in iskanje tržnih niš na globalnem trgu z butično, okoljsko sprejemljivo in trajnostno ponudbo.

Na vse te izzive pa del odgovora ponuja tudi rokodelstvo in način dela, ki ga ta ponuja.

Dodatek

Viri in literatura

Pomen krajšav in kratic

Kazalo slik

Kazalo tabel

Kazalo grafov

Slika 4: Rezbarjenje - Petra Plestenjak Podlogar - Foto: Kati Sekirnik

Viri in literatura

- Bogataj, prof. dr. Janez. 2014, »Rokodelstvo je gotovo jelstvo!«: Rokodelstvo – med kulturno dediščino in sodobnimi ustvarjalnostmi! Do kdaj še? V: Delavnica polna nereda. Str. 39–49. Ljubljana: Zavod Lab laar in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.
- 1989 Domače obrti na Slovenskem. Ljubljana: Državna založba Slovenije.
- Konzorcij RC. 2018 Nacionalno zavezništvo za rokodelstvo. Spletni vir: https://konzorcijrcs.weebly.com/uploads/4/9/8/1/49810345/nacionalna_zaveza_za_rokodelstvo_za_na_splet.pdf. Pregledano dne, 26. avgust 2020.
- Lozar Štamcar, Maja. 2006, Pletarske šole v Sloveniji. V: Kronika (Ljubljana), letnik 54, št. 3. Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev Slovenije, sekcija za krajevno zgodovino. Str. 435-450.
- Marchant, Trevor. 2019 Intervju v kratkem dokumentarnem filmu. V: Future is handmade. 12 min 32 sek. Avtor www.craftsmanship.net
- Predan, ur. Barbara. 2020 Kulturno-kreativni imperativ: Razsežnost in potencial kulturnega in kreativnega sektorja v Sloveniji. Ljubljana: Center za kreativnost.
- Register nesnovne kulturne dediščine. 2020 Spletni vir <http://www.nesnovnadediscina.si/sl/register>. Pregledano dne 22. avgust 2020.
- Sekcija DUO. 2005 Spletni vir www.rokodelstvo.si, portal Sekcije za domačo in umetnostno obrt pri Obrtno podjetniški zbornici Slovenije. Pregledano dne 22. julij 2020.
- Spletni vir 1. Koordinator varstva nesnovne kulturne dediščine: <http://www.nesnovnadediscina.si>. Pregledano dne, 26. avgust 2020.

Pomen krajšav in kratic

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
AV	avdio-vizualna
CPI	Center RS za poklicno izobraževanje
DDV	davek na dodano vrednost
DUO	Domača in umetnostna obrt
ECTS	European Credit Transfer and Accumulation System
EOK	Evropsko ogrodje kvalifikacij za vseživljenjsko učenje
EOVK	Evropsko ogrodje visokošolskih kvalifikacij
EQAVET	European Quality Assurance in Vocational Education and Training – Evropski referenčni okvir za zagotavljanje kakovosti poklicnega izobraževanja in usposabljanja
ISCED	International Standard Classification of Education
KLASIUS	nacionalni standard, ki se uporablja pri evidentiranju, zbiranju, obdelovanju, analiziranju, posredovanju in izkazovanju statistično analitičnih podatkov, pomembnih za spremljanje stanj in gibanj na socialno-ekonomskem in demografskem področju v Republiki Sloveniji
KLASIUS – SRV	klasifikacija s katero razvrščamo aktivnosti in izide izobraževanja in usposabljanja v klasifikacijske skupine oz. kategorije glede na segment, raven oz. podraven ter vrsto
KT	kreditna točka
LUFT	loški umetnostni festival
NAKVIS	Nacionalna agencija Republike Slovenije za kakovost v visokem šolstvu
NRP	National reference point – Nacionalno informacijsko središče
OIDFA	Mednarodna organizacija za šivano in klekljano čipko
OOZ	Območna obrtna zbornica
OZS	Obrtno podjetniška zbornica Slovenije
RC	Rokodelski centri
RIC	Državni izpitni center
SKD	standardna klasifikacija dejavnosti
SKP 08	Standardna klasifikacija poklicev 2008
SOK	Slovensko ogrodje kvalifikacij
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
UN	univerzitetni študij
VS	visokošolski študij

ZRC SAZU Znanstvenoraziskovalni center Slovenske akademije znanosti in umetnosti
ZSOK Zakon o slovenskem ogrodju kvalifikacij
ZVIS Zakon o visokem šolstvu
ZVKD Zakon o varstvu kulturne dediščine

Kazalo slik

Slika 1, str. 10: Slovensko ogrodje kvalifikacij (SOK) določa deset referenčnih ravni glede na učne izide
Slika 2, str. 20: Klekljana čipka - Anica Rakovec - Foto: Kati Sekirnik
Slika 3, str. 62: Rezbarjenje - Petra Plestenjak Podlogar - Foto: Kati Sekirnik
Slika 4, str. 66: Rezbarjenje - Petra Plestenjak Podlogar - Foto: Kati Sekirnik

Kazalo tabel

Tabela 1, str. 11: Kvalifikacije v Slovenskem ogrodju kvalifikacij (SOK) ter ravni Slovenskega ogrodja kvalifikacij v primerjavi z Evropskim ogrodjem kvalifikacij (EOK)
Tabela 2, str. 30: Seznam dejavnosti, ki po mnenju strokovne komisije sodijo v okvire domače, oziroma umetnostne obrti
Tabela 3, str. 31: Merila za ocenjevanje izdelkov domače obrti
Tabela 4, str. 31: Merila za ocenjevanje izdelkov umetnostnih obrti
Tabela 5, str. 32: Kvalifikacijska struktura na področju domače in umetnostne obrti po ravneh Slovenskega ogrodja kvalifikacij (SOK)
Tabela 6, str. 33: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Izdelovalec nakita/izdelovalka nakita
Tabela 7, str. 34: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Izdelovalec/izdelovalka polsti in izdelkov iz polsti
Tabela 8, str. 35: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Klekljar/klekljarica
Tabela 9, str. 36: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Lončar/lončarka
Tabela 10, str. 36: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Medičar/medičarka
Tabela 11, str. 37: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Oblikovalec/oblikovalka cvetličnih vezav in dekoracij
Tabela 12, str. 38: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Pletar/pletarka
Tabela 13, str. 38: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Podkovski kovač/podkovska kovačica
Tabela 14, str. 39: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Rezbar/rezbarka
Tabela 15, str. 40: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Ročni tkalec/ročna tkalka
Tabela 16, str. 40: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar obodar/suhorobarka obodarka
Tabela 17, str. 41: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar orodjar/suhorobarka orodjarka
Tabela 18, str. 42: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar podnar/suhorobarka podnarka
Tabela 19, str. 42: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar posodar/suhorobarka posodarka
Tabela 20, str. 43: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar rešetar/suhorobarka rešetarka
Tabela 21, str. 44: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar spominkar/suhorobarka spominkarka
Tabela 22, str. 44: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar žličar/suhorobarka žličarka
Tabela 23, str. 45: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Suhorobar zobotrebčar/suhorobarka zobotrebčarka
Tabela 24, str. 46: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Umetnostni kovač/umetnostna kovačica
Tabela 25, str. 46: Osnovni podatki o srednji poklicni izobrazbi Zlatar/zlatarka
Tabela 26, str. 47: Osnovni podatki o srednji strokovni izobrazbi Cvetličarski mojster/cvetličarska mojstrica
Tabela 27, str. 48: Osnovni podatki o srednji strokovni izobrazbi Zlatarski mojster/zlatarska mojstrica
Tabela 28, str. 49: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Kamnosek restavratorski sodelavec/kamnosekinja restavratorska sodelavka
Tabela 29, str. 50: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Krovec klepar restavratorski sodelavec/krovka kleparka restavratorska sodelavka
Tabela 30, str. 51: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Mizar restavratorski sodelavec/mizarka restavratorska sodelavka

- Tabela 31, str. 51: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Oblikovalec/oblikovalka prostora z rastlinami
- Tabela 32, str. 52: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Pečar restavratorski sodelavec/pečarka restavratorska sodelavka
- Tabela 33, str. 53: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Slikopleskar črkoslikar restavratorski sodelavec/slikopleskarka črkoslikarka restavratorska sodelavka
- Tabela 34, str. 54: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Tesar restavratorski sodelavec/tesarka restavratorska sodelavka
- Tabela 35, str. 54: Osnovni podatki o poklicni kvalifikaciji Zidar restavratorski sodelavec/zidarka restavratorska sodelavka
- Tabela 36, str. 56: Število podeljenih certifikatov za Nacionalne poklicne kvalifikacije na področju domače in umetnostne obrti po letih in NPK

Kazalo grafov

- Graf 1, str. 57: Število podeljenih certifikatov na področju domače in umetnostne obrti, 2015–2019
- Graf 2, str. 57: Število vseh podeljenih certifikatov na področju domače in umetnostne obrti po letih, 2015–2019
- Graf 3, str. 58: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti
- Graf 4, str. 59: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti po izobrazbi (KLASIUS-SRV) v letih 2014–2018
- Graf 5, str. 59: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti po poklicnih skupinah (SKP-08) v letih 2014–2018
- Graf 6, str. 60: Delovno aktivno prebivalstvo v dejavnosti domače in umetnostne obrti po starostnih razredih v letih 2014–2018

CPI

CENTER RS ZA
POKLICNO
IZOBRAŽEVANJE

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI
SOCIALNI SKLAD
NALOŽBA V VAŠO PRIHODNOST

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA DELO, DRUŽINO,
SOCIALNE ZADEVE IN ENAKE MOŽNOSTI